

Fotó: Czire Alpár

Tükör

● Az évnek azon szakát éljük, amikor megemlékezünk az aradi vértanúkról, 1956 hőseiről, a reformációról, felidézzük halottaink és Dávid Ferenc emlékét.

Jubileumi esztendőnkben hangsúlyosan fel kell tennünk azonban a kérdést: miért emlékezünk? Hagyománytiszteletből? Megszokásból? Közösségi rítusaink éltetéséért?

Egyáltalán: keressük a mindennapok terhei közepette ünnepeink személyesen minket megszólító üzenetét? A forra-

dalmi lelkület igazsága nem a szabadság mámora, hanem a hétköznapi robotjában is megőrzött lendület. A reformáció üres frázis, ha nem a lélek legmélyéből feltörő vágy az isteni befogadására. A gyász könnyei akkor válnak felszabadítóvá, ha önsajnálattunkból a fájdalom az élet Ura elé visz. Vallásalapítónk lelki és szellemi tusáinak akkor van máig ható következménye, ha van merszünk felvenni ama édes és terhes igát. A tiszta, jézusi kereszténységet.

A tartalomból:

Követők egyháza

4

Életünk és halottaink emlékezete

6

Régészeti kutatások a kökői templomban

8

A szabadság öröme

11

Nők a nőket érő erőszak ellen

23

„Te azért járj a jók útján, és ügyelj az igazak ösvényeire!” (Péld 2,20)

● **Szeptember 21-én került sor a Berde Mózes Unitárius Gimnázium a végzős diákok nagykorúsítási ünnepére.**

● **Szeptember 21–23. között Recsenyéden ült össze az ODFIE 2018. évi küldöttgyűlése,** amely egyházkörönként két-két képviselőt választott, és kinevezték az ODFIE szakosztályvezetőit is.

● **Szeptember 23-án nyitotta meg a 2018–2019-es tanévét a Kolozsvári Protestáns Teológia Intézet.** Az Unitárius Karon 24 hallgató kezdte meg tanulmányait.

● **Október 12-én a kolozsvári Györkös-Mányi Albert Emlékházban a székelykeresztúri régiót bemutató előadás-sorozat-
ra került sor.** Az esemény során Lakatos Sándor vallástanár a 225 éves székelykeresztúri unitárius gimnáziumról tartott vetített képes előadást.

● **Október 12–13. között zajlott a Marosvásárhelyi Bolyai téri Unitárius Egyházközség templomában az egyetemes énekvezér-továbbképző.** Dr. Molnár Tünde és Csíki Csaba előadásai napjaink egyházzenei reformmozgalmaikat mutatták be. Tőkés Lóránt csókfalvi lelkész az egyházi énekekről, Buzogány István szentivánlaborfalvi lelkész saját szerzeményei születéséről beszélt. A képzésen 19 énekvezér vett részt.

● **Október 16-án zajlott Szegeden a Magyarországi Egyházkerület és a Szegedi Egyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar Irodalmi Tanszékével közösen szervezett 450 évvel Torda után. Fejezetek az unitárius egyház kora újkori történetéből** címet viselő tudományos konferencia.

● **Október 17-én a nagyváradi Országos Építészeti Biennálé keretében a Romániai Építészakamara díjazta a volt unitárius püspöki palota felújítását.** A közösség számára megnyitott és restaurált épületek kategória fődíját

Furu Xéniának, a munkálatok építésének adták át.

● **Lelkészi szupervíziót tartottak október 18–19-én a korondi unitárius egyházközségben.** A református és unitárius résztvevők dr. Kocsev Miklós, a magyarországi lelkészi hivatássegítész meghonosítója előadását hallgatták meg.

● **Október 19–20. között került sor a gondnok-presbiteri találkozóra Kolozsváron.** Dácz Tibor gazdasági előadó tanácsos és dr. Koppándi Botond teológiai tanár tartott előadást, majd Bodor Lídia Emese bemutatta a Vallásszabadság Házát. A gondnokok koszorút helyeztek el dr. Szabó Árpád, Ferenc József püspökök és Berde Mózes jötevé sírhelyénél.

Egyházköri hírek

● **Háromszék-Felsőfehéri Egyházközség**

Őszi hálaadás napján az egyház megalakulásának 450. évfordulójára alkalmából kopjafát avattak Kálnokon.

● **Kolozs-Tordai Egyházközség**

Szeptember 30-án közösségi alkalmakkal egybekötött istentiszteletre került sor a csegezi unitárius templomban. Az őszi hálaadási istentisztelet alkalmával Fekete Béla bágyoni, valamint Bálint Róbert Zoltán mészki lelkész prédikált.

Október 23-án a kolozsvári belvárosi unitárius templomban ökumenikus istentiszteleten emlékeztek meg az 1956-os forradalom áldozatairól. Jakab Gábor pápai káplán mondott ünnepi beszédet.

Október 21-én a harminc év után megújult kolozsi unitárius templom orgonáját avatták újra.

● **Magyarországi Egyházkerület**

A Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége október 6-án a budapesti Bartók Béla Egyházközség templomában tartotta évi tisztújító közgyűlést és konferenciáját. A közgyűlés újabb hároméves időszakra választotta elnökének Sigmond Juliannát.

● **Marosi Egyházközség**

Október 14-én a nyárádgálfalvi unitárius templomban ünnepi istentiszteletre került sor a 450. évforduló jegyében. A szószéki szolgálatot Kecskés Csaba esperes végezte, majd felavatták a kultúrotthon falán azt az emléktáblát, amely a templom és kultúrotthon építését támogató Szentiványi Zsigmondnak, Kováts Domokos lelkésznek és segítőiknek állít emléket.

● **Székelykeresztúri Egyházközség**

Október 6-án Korondon jubileumi ünnepség keretében emlékeztek meg az egyház megalapításának 450. évfordulójáról. A rendezvényen a templomkertben kopjafát és zászlót avattak.

Október 20-án a nagykedei unitárius egyházközségben megemlékeztek az egyház 450 éves fennállásáról és az első világháborúban elveszett kis- és nagykedei hősokról.

● **Székelyudvarhelyi Egyházközség**

Október 13-án az Oklándi Unitárius Egyházközségben szervezték meg 12. alkalommal a tiszteletbeli székely címek átadásának ünnepségét.

November 9-én a dévai Magna Curia dísztermében nyílik meg az egyház múltját és jelenét bemutató kiállítás. Az ünnepi eseményen Bálint Benczédi Ferenc püspök mond köszöntőt, majd dr. Kovács Sándor teológiai tanár *Dávid Ferenc és az unitarizmus* címmel tart előadást. Az esemény partnere Winkler Gyula európai parlamenti képviselő.

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa és az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet közös szervezésében kerül sor november 10-én a 21. Dávid Ferenc-emlékzárándoklatra Déván. Az ODFIE kreatív, fiatalos elemekkel teszi emlékeztetővé a zárándoklatot. Ezt erősítik a János Zsigmond Unitárius Kollégium és a Berde Mózes Unitárius Gimnázium kórusainak énekszámai is.

LÉLEKKENYÉR

Kövessük hitüket!

Az őszi hálaadás ünnepének szombatján hálaadásra gyűltünk össze Marosvásárhelyen, a Marosi és Küküllői Egyházkörök gyülekezeteiből érkezett unitáriusok. Hálát adtunk egy nappal szép és áldott őszi ünnepünk előtt Istenünknek a megtartásért, a gondviselésért, egyházunk négy és fél évszázadaért.

Miközben hittestvéreimmel ünnepi menetben méltóságtele-sen lépkedtünk a Kultúrpalota felé, Magyar Lajos Csoma Sándor naplója című versének néhány sora jutott eszembe:

„Még egy lépést, mert születéll, valaki küldött... / Még egy lépést, mert aki küldött, bizva küldött, / Még egy lépést, mert járni tudsz, hát muszáj menni...”

Őszi hálaadás szombatján Marosvásárhely történelmi utcáin, főterén lépteinkben, vonulásunkban a jelen a múlttal találkozott. Velünk együtt vonultak mindazok, akik előttünk jártak, akik évszázadok, emberöltők egymásba kapcsolódó világában őrizték és továbbadták az eszmét, a lángot. Akikre az idej jubileumi esztendőben még hálataltebb érzésekkel emlékezünk és gondolunk vissza. Akik Dávid Ferenc egyházalapító püspökünkkel kezdődően vállalták és végigjárták az utat, amit a gondviselő Isten kijelölt számukra. Akik látták maguk előtt a célt, a küldetést. Akik imádkoztak, hittel éltek, tanítottak, építettek és nem csüggedtek el a nehézségek, megpróbáltatások, üldöztetések idején sem. Mert tudták, hogy Isten küldte és hívta el őket hinni, szeretni, álmokat valóra váltani egy áldottabb, Istennek és embernek tet-szőbb jövődőlert munkálkodni.

Illyés Gyula *A reformáció genfi emlékműve előtt* című nagyszabá-

sú költeményének soraival emlé-kezzünk történelmi nagyjainkra, az előttünk jártakra:

„Övek az érdem, kiket sem a máglya / nem riaszthatott vissza, sem a gálya – / sem harcaik bukása, / a léptenként fölmeredő »hiába«! / Látták, vagy nem a céljuk, / azt jól látták, hogy nincs visszafelé út...”

„Ne feledkezzetek meg vezetőitekről, akik Isten igéjét hirdették nektek. Figyeljete életük végére, és kövessétek hitüket.” (Zsid 13,7)

A Pál apostol zsidókhöz írt levele záró fejezetének figyelmeztetése a jubileumi emlékévben felénk is hangzik. Arra biztat, hogy legyen számunkra erőforrás a múlt, az előttünk járók élete és cselekedete. Azoké, akik az évszázadok messziségéből világítanak felénk és azoké, akik közvetlenül előttünk éltek, imádkoztak és dolgoztak, és reánk hagyták hitüket, szeretetüket, mint áldott, szent örökséget. Figyeljünk reájuk, figyeljünk életükre, küzdelmeikre és megvalósítá-saikra, és a ma világában köves-sük hitüket.

Október és november az esztendőnek azok a hónapjai, amikor a múltba tekintünk, az előttünk járókra, vezetőinkre emlékezünk. Emlékezünk vértanúinkra, az aradi tizenháromra, szabadságharcaink hőseire és áldozataira. Emléke-zünk Dávid Ferenc vértanú püspökünkre, aki a szellem, a gondolat szabadságáért áldozta életét Déva várába zárva.

A 450. jubileumi esztendőben pedig emlékezünk egytetemes egyházunkban, egyházközseinkben mindazokra, akik Dávid Fe-

KECSKÉS
CSABA

renc püspökünk hitét és példáját követve, a közösség szolgálatába állították életüket, akik a négy és fél évszázad örömeiben és küzdelmeiben, sikereiben és megpróbáltatásaiban értékeket teremtettek, megtartottak, és hogyha szükség volt rá, érettük áldozatokat hoztak. Akik Istent és embert szolgáltak, tanítottak, gyógyítottak, vigasz-

taltak, akik élő kövekként beleépültek a közösségbe, akik építettek és dolgoztak egy szent ügy, egyházunk előmenetele, Isten országa földi megvalósulása érdekében. Nemcsak életük végére, hanem életük, szolgálatuk, emberségük egészére, teljességére figyelünk, hogy hitük, hűségük és szeretetük által mi is gazdagabbak lehessünk.

Szükségünk van az ünneplésre, a megemlékezésre, a múlt eszményeiből táplálkozó jövő álmódására, az előttünk járók tiszteletére és megbecsülésére.

Az apostoli figyelmeztetés a jubileumi emlékévben hangsúlyosan hangzik felénk is. Arra biztat, hogy legyen számunkra erőforrás a múlt, a hitelőlők élete és cselekedete. Azoké, akik az évszázadok messziségéből világítanak felénk, és azoké, akik közvetlenül előttünk éltek, imádkoztak és dolgoztak, és reánk hagyták hitüket, szeretetüket mint áldott, szent örökséget. Figyeljünk reájuk, figyeljünk életükre, küzdelmeikre és megvalósítá-saikra, és a ma világában köves-sük hitüket!

Időszerűtlen gondolatok a reformáció havában

Követők egyháza

CZIRE SZABOLCS

• Túlhajsolt szókapcsolat a reformáció összefüggésében a *semper reformanda*, azaz az egyház szüntelen megújulásának ténye, vágya. Csakhogy a legtöbbször félreértődik ennek iránya. Valós jelentése arra utal, hogy a mindenkori mában az egyháznak újfent hozzá kell mérnie magát az eredethez, a forrás tisztaságához, és annak lényegét – az új életviszonyok lehetőségein és adottságain belül – a vállalható legteljesebben realizálnia. Tehát a megújulás iránya mindig az alapításra mutat. Ez a mi esetünkben nem más, nem lehet más, mint az evangélium. A maga tiszta, Jézustól származó, torzítatlan formájában.

Az evangélium dióhéjban

Az evangélium olyan, mint a fizikában a hologram: minden részben az egész jelen van. Számos mondat által summázható – a szeretetről, az alázatról, a feltétlen bizalomról, az igazság éhezéséről, a radikálisan nyitott közösségmegélésről –, de ezek mind egyetlen magatartásban foglalhatóak össze: Jézus követésében. Hiszen ő példát mutatott mindezekben, és tőlünk a követést kéri.

Így érti ezt a legkorábbi kanonikus evangélium szerzője is. Az újszövetségi kutatók egybehangzó véleménye szerint (ami már önmagában igen figyelemre méltó) Márk úgy szerkeszti evangéliumát, hogy annak a fordulópontjában egy párbeszédet helyez el. A Mk 8,27–38 rész elején arról olvasunk, hogy Cézárea Filippi falvaiban járva Jézus tanítványaihoz fordul az a kérdéssel, hogy kinek mondják őt az emberek? Szokatlan kérdés, mintha Jézus egy pillanatra elbizonytalanodna küldetésében, és külső megerősítést várna. Mai szóval: mit mutatnak a vidéki mérések? Vagy mintha sejténé, hogy a tanítványok – akiknek igazán tudniuk kellene a választ, hisz végig vele voltak –, még mindig nem értik a lényegét. Az utóbbi. Válaszként a tanítványok, mint a megfelelni akaró diákok, akik túllicitálják egymást a jónak vélt válaszokkal, csupa korabeli hírességet mondanak be: Keresztelő János, Illés, egy a próféták közül. Csupa nagy ember. Végül a mellébeszélést nem tűrő módosított kérdésre, hogy „Ti kinek mondotok engem?”, Péter siet a helyesnek tűnő válasszal: „Te vagy a Krisztus”. Jó tanítvány! – várnánk az elismerést. Csakhogy Péter dicséret helyett feddésben részesül Jézus részéről, mert hamar kiderül, hogy bár helyes titulust használt, annak tartalmát egészen félreérti. Jézus ugyanis a szenvedéséről, meghurcoltatásról és haláláról kezd be-

szélni, mire Péter kifogásolja ezt a követői lelkesedést lelombozó nyelvezetet. Világos, hogy a korabeli zsidóknak egészen más elképzelése volt a messiásról, uralkodót vártak, nem alázatos szolgálot. Erre Jézus nem kevesebbet vagy udvariasabbat mond Péternek, minthogy *„Távozz tőlem, Sátán, mert nem az Isten szerint gondolkozol, hanem az emberek szerint.”*

És ekkor következik az, amit az evangélium talán legtömörebb összegzésének tekinthetünk. Templomi emberekként sokszor hallhattuk. Most azonban, amikor az eredethez való visszatérést fürkésszük, próbáljuk meg úgy hallani, mint akik először találkoznak vele:

„Ekkor magához hívta a sokaságot tanítványaival együtt, és ezt mondta nekik: Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét, és kövessen engem! Mert aki meg akarja menteni az életét, az elveszti azt, aki pedig elveszti az életét értem és az evangéliumért, megmenti azt. Mit használ ugyanis az embernek, ha az egész világot megnyeri, de élete veszendőbe megy? Mert mit is adhatna az ember váltságdíjúl az életéért?”

Tagadja meg magát?

Nos, tessék, itt van az evangélium dióhéjban. Az autentikus spirituális élet néhány mondatban. Az igazi élet receptje. Nem arra szánva, hogy kellemes legyen hallgatni...

Győztes, erős, uralkodó messiást vártak. Jézus szenvedésről beszélt. Mint aki megtagadta magát. Akik fölötté hatalmaskodtak, ma a nevüket is alig tudjuk, azt is csak úgy, mint Jézus történetének mellékszereplői. De hiába: annyi évszázad után a vezetőktől ma is erőt várunk el, bárhányszor csaptak is be, szólítottak ígéretekkel urnákhoz, a vége mindig ugyanaz volt. Csalódás. De mi még mindig arra a jelleltre szavazunk, akiről inkább elhisszük az erőt, aki önbizalmat sugall, és újabb megerősödést ígér. Közszolgálatnak hívjuk, hogy emlékeztessük magunkat, de minduntalan megelőgszünk a közhatalmaskodással. Képzeljük csak el, milyen világ lenne az, ahol a közszolgálatban önmaguk anyagi gyarapodásáról, hatalmi kiteljesedéséről lemondó – kik is? Jaj, kézenfekvő: – „szolgák” lennének!

Egyetlen messiásjelölt életrajzában sem mutatna jól a szándéknyilatkozat: „Szenvedés és áldozat útján valósítom meg célomat.” Mégis most zavartan állunk, mert ezt találjuk az evangéliumban. A Mester ki-

A reformáció genfi emlékművének központi szoborcsoportja (1917): Théodore de Bèze, Jean Calvin, Guillaume Farel, John Knox

mondta, feljegyzésre került, és most így nekünk, keresztényeknek van a világon a legfelkavaróbb evangéliumunk. Mert ki akarja megtagadni magát? Ki szeretné elveszíteni az életét?

Ma minden térítő és tréning azt hirdeti, hogy miként tudjuk magunkat a leginkább felfedezni. Önismeret. Önmegevalósítás. Minél több élvezet és élmény. Legyél magabiztos, erős, hogy többet tudj megszerezni a közösből. Mert megérdemled. Kijár neked. Mert meg tudod venni. Minden irányból a fogyasztásra buzdítás ömlik ránk. De ha elég sokat áltattuk már magunkat a fogyasztói boldogságkereséssel, talán végre megértjük: a legbiztosabb út életünk elvesztésére, ha a fogyasztásban, a javak megszerzésében remélünk boldogságot. Mert nincs annyi tárgy a világon, ami éhségedet végleg kielégíthetné. Még ha az egész világot megnyerhetnénk is... Az egyetlen alkalom, amikor a pénz tényleg boldoggá tesz, ha másnak juttatunk belőle. Csak akkor vagyunk végre elég gazdagok az életben, amikor önzetlenül tudunk adni. Amikor lemondunk a magunk kis vágyának kielégítéséről egy nagyobb ügy érdekében, akkor érezzük igazán, hogy eltelünk étellel. Önmagunk háttérbe állításával születnek valódi kapcsolatok, amelyekben ténylegesen kiteljesedhetünk.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy itt Jézus csak és kizárólag az önakaratból történő lemondást, önmegtagadást állítja a tanítványok elé. Amikor valaki külső erők által fosztatik meg a teljesebb lélettől, azt soha nem lehet az evangéliummal igazolni, sőt: kötelesek vagyunk küzdeni a helyzet ellen. A nincstelenségben sínylődőnek nem mondható, hogy „Mindenkinek megvan a magáé, ez a te kereszted, hordozd türelemmel!”. Sem a bántalmazó házasságban kilátástalanul élők. Vagy a némaság rabságába záródott molesztált gyermeknek. Jézus nem a mások által ácsolt keresztéről beszél, hanem arról, amelyet magad választasz elhordozni másokért. Kizárólag azzal lehetsz igaz Jézus-követő.

Elfogadni a tényt

Jézus a tanítványság központi elemét a követésben jelölte meg. De ki akar egyáltalán követő lenni?

Mindig a vezetőket ünnepeljük. Sok formában hallottam az év vezetője díjról, de nem hallottam az év követője elismerésről. Az életrajzokban nem szokták kiemelni, hogy a megszerzett kompetenciák és lelki alkat alapján a jelölt milyen kiváló követői alkat. Nem csoda hát, hogy senki nem neveli a gyermekét azzal a reménnyel, hogy majd felnőttként jó követők legyenek. Hanem vezetők. Nem szoktak szülők úgy gratulálni egymás gyermekéhez, hogy „Tudod mit, a gyereked kiváló – hogy is mondjam – követő.” És még soha nem hallottam ballagási beszédben azt kívánni a végzősöknek, hogy „Ti legyetek a jövő nemzedék új, forradalmi követői!”

Újabban már a lelkészképzésben is a vezetésképzés a trendi. Elsajátítani minél több vezetői tudást, amelyeket a világi intézetek tapasztalata halmozott fel és szőtt tudománnyá. De mi lenne, ha Jézus szavainak megfelelően fordítva lenne? Ha a közhivatalokban ülők, a törvényhozók úgy határoznák meg magukat, mint akik a köz szolgálói és szolgálói? Ha a lelkészek nem arra törekednének, hogy jó vezetők legyenek, hanem mindenképp jó követők? Itt is áll a mondás: jó nem elfeledni, hogy a lelkész is keresztény. A lelkész is vallásos ember. Nagy csak abban a jézusi logikában, amelyben a legkisebb a legnagyobb, és a legelső a mindenkinek szolgáló.

Vannak ilyenek közöttünk. Talán nem is kevesen. De ha mi is csak azokat nézzük, akik arról híresek, hogy híresek, ha csak a vezetőket látjuk, akkor elvettük a köztünk tevékenykedő igazi követőket. A tanárt, aki a saját zsebéből vesz kelléket, és hajnalban bemegy az iskolába, hogy olyan munkát végezzen, amit az őt észre nem vevők talán egy napig sem bírnának végezni. Azokat a hős szülőket, akik beteg gyermeket gondoznak feltétlen szeretetben és végtelen alázatban. Nincs nagyobb szeretet! Azokat a híveket, akiknek köszönhetően vasárnap virág van a vázában, a szeretetvendégségen sütemény és a teológiai hallgató vagy fiatal lelkész számára meleg ebéd. Azokat az atyafikat, akik közmunkával a köz javára ajánlják fel erejüket és idejüket. Azokat, akik táborokban gyermekekhez lehajolva akár bohócot csinálnak magukból, főznek és éjszakáznak is ha kell, csak hogy átadhassák a rájuk bízottakat. Azokat, akikre a közösség mindig számíthat, mert ők tudják a fontos dolgok sorrendjét. Ők azok, akik készek megtagadni magukat, elveszíteni életüket, hogy teljesebbet nyerjenek. Ők azok, akik megértették a hiteles élet evangéliumi titkát. Mert a jézusi tanítvány nem sóvárog, nem akar „valaki lenni”, nem menetegetőzik, mert – ahogy Paul Tillich, a nagy teológus mondja – elfogadja a tényt, hogy elfogadást nyert. Már nem kell bizonygatnia értékét, csak használnia vele.

Követők egyháza

Az unitáriusok páratlan érzékenységgel értették meg, hogy Jézus követést követelt és nem imádatot, és küzdtek kezdettől azokkal, akik dogmákkal helyettesítették a cselekvést. Az imádás passzív, a követés aktív. De mára nálunk is – mint a felekezeteknél általában – a tanítványi mivolt inkább kényelmes kulturális tagsággá vedlett (amit gyakran még befizetni is elfelejtünk). Megkopott a lényegre való emlékezés, hogy tanítványnak lenni annyi, mint személyes életemben felvállalni azt az evangéliumi paradoxont, hogy a magam önkéntes elvesztésével tudom az élet teljességét megnyerni.

Hogy mindez túlzottan mártíriumként hangzik? Végül is igen: a mártír tanút jelent. Jézus az igazság tanúivá szólítja azokat, akik tanítványainak vallják magukat. Túl könnyen engedték át a tanú fogalmát bizonyos ajtóról ajtóra kopogató testvéreknek... Meggyőződésem, hogy a jövő valódi keresztényei – függetlenül a felekezeti doktrínáktól – azok lesznek, akik megalkuvás nélküli tanúként állnak a személyes igaztalannal és a társadalmi igazságtalansággal szemben, és lesznek az igaz bátor cselekvői.

Az evangélium hívása egykoron nem feltételes volt, hanem tapasztalati. Olyan valóságos, mint a

megkelő kenyér, az elgurult érme vagy a könnyes szemű apa. Aztán vitázni kezdtünk az átlényegülésről, egységről és háromságról, az írás ihletettségeről és az apokalipszis aktualitásáról, és az ismeretlenben lámpásként világító hitet egyre inkább felváltotta az igaz hit bizonyosságának a vágya. Túl sok volt az igaz hitre törekvés (orto-doxia), és kevés az igaz cselekvésre (orto-praxis)!

Biztató, hogy egyre gyakrabban hangzik fel mind balról mind jobbról, mind progresszívból mind konzervatívból, hogy kell valami többnek is lenni a kereszténységben, mint a politikumhoz igazodás, a család meghatározása vagy az abortusz körül gerjesztett meddő viták. Biztató, hogy egyre gyakrabban nyer felismerést a keresztény közösségek legkülönbözőbb tagjai részéről, hogy Krisztus természete fölötti metafizikai viták csak elválasztanak, míg a tanításának lényegi elemeiben való egyetértés összeköt bennünket. Jézus követőket akar, nem imádókat. Szellemi forradalma akkor lesz újra élő és ható, amikor ő a hívő ember és a gyülekezetek életében mint cselekvésre serkentő „felkavaró jelenlét” lesz jelen, és nem mint „kozmosz balzsam”. Akkor talán minden ember érezni fogja, hogy személyesen kell válaszolnia a kérdésre: mit vagy kész feladni magadból, hogy a követők egyházának tagja lehess?!

Életünk és halottaink emlékezete

BARTHA MÁRIA ZSUZSANNA

• Halottak napján a temetők sírjai és kertjei roskadoznak a virágoktól, és a gyönyörű mécsesek, gyertyák fényeitől melegszik az ember szíve. „Megyünk dédihöz, megnézem mekkorát nőtt, már a tavaly elültettük!” – így készült egyik kisiskolás tanítványom a temetői gyertyagyújtásra.

Sokan keresik fel legalább ilyenkor – ha egész évben nem is jut rá idő – elhunyt hozzátartozóikat. Ma már nagyon sok minden a külsőségekről szól az életünkben, és sajnos ez egyre inkább igaz a halottak napjára is.

A külsőségek hajszolásával a gyászolás hagyománya, amely lelki gyógyír a megfelelően gyakorolt rítusok által, egyre inkább a múlté. A konkrét példa a kisgyermek a bevezetőből, aki úgy értelmezte a halált, hogy a dédi testét elültették, átváltozik ásvánnyá és növényné, visszatér a természetbe.

Húsz évvel ezelőtt, lelkészi munkám kezdetén még élt a nénik-bácsik tudása, mikor minnek mi a rendje. A fekete ruha, az ember csendes befelé fordulása, elmélkedése az élet miértjein és értelmén, a hit megélése nehezen fér bele a modern életvitelünkbe. Talán túl mélyre érne az ember, talán túl fájdalmas dolgokkal

kellene szembesülnie. Az ismerősök sem tudnak igazi társak lenni a gyászban, a sajnálat pedig nem elég, sokszor nem tudnak mit kezdeni a gyászolóval.

Tévhittek a gyászról

A gyászolás magában is bonyolult, nehéz és fájdalmas folyamat. Rengeteg hiedelem forog a köztudatban, amelyek tovább ronthatják a veszteség okozta érzelmi állapotunkat, és akadályozhatják a gyászolás természetes lefolyását. Ezekből a hiedelmekből említek hatot, amelyek annyira általánosak és elterjedtek, hogy valamilyen formában szinte mindannyian találkoztunk már velük, hallhattuk, esetleg magunk is mondtuk, próbáltuk alkalmazni őket. Sikertelenül...

1. *Ne légy szomorú!* (ne szomorkodj / ne sírj / ne lógasd az orrod / ne bánkódj / ne hisztizz)

Gyakorlatilag arra buzdítjuk egymást, hogy ne érezzük, amit érzünk. Ugyan miért ne? Az emberi lét egyik legfontosabb része az érzelmeink átélésének és kifejezésének képessége, de a gyászreakcióink valahogyan elfogadhatatlannak minősültek.

2. *Bánkódj egyedül!* (menj a szobádba / ne rontsd el mindenki hangulatát / ha nevensz, az egész világ szeret / ha sírsz, egyedül maradsz)

Ha az első tanácsot lehetetlen megfogadnunk, és olyankor is szomorúak vagyunk, amikor nem akarunk, akkor legalább egyedül tegyük ezt, hiszen mások számára kényelmetlen, ha kimutatjuk fájdalmunkat.

3. *Pótold a hiányt!* (rengeteg nő vagy férfi van a világon / fiatalok vagytok még, lehet másik gyereketek / veszünk egy másik kiskutyát)

Illúzió, hogy egy új kapcsolat helyettesíthet egy régit, hiszen minden kapcsolat egyedi. Az állatmenhelyek tele vannak vigasztalásul kapott kisállatokkal, amelyeket az előző társat gyászoló gazdik soha nem tudtak megszeretni.

4. *Az idő mindent megold!* (majd elfelejted / csak egy kis időre van szükséged)

Valószínűleg a legelterjedtebb hiedelmünk, hogy az idő mindent megold. Több kárt és fájdalmat okozott már az emberiségnek, mint az összes többi együttvéve. Akik tíz, húsz, akár harminc évvel ezelőtti veszteségükre gondolva még fájdalmat éreznek, tudják, hogy az idő nem old meg mindent. Kétségkívül szerepe van az időnek a gyász folyamatában, de nem képes maga az idő változtatni érzelmeinken, sokkal inkább az, amit az eltelt idő alatt mi magunk tenni tudunk gyászfeldolgozásunk érdekében. Számtalan gyászoló szíve az évtizedek múlásával is ugyanúgy sajog, mert csak várnak, miközben az idő gyógyító erejében bíznak.

5. *Légy erős!* (a gyerekekért / a családért / mit szólnak a szomszédok)

Bár jól hangzik, de nincs valóságos értéke e tanácsnak, hiszen semmit nem mond arról, hogy hogyan kellene erősnek lenni. A „légy erős másokért” mindig is a legzavarosabb hiedelmek között szerepelt. Azért nevezzük ezeket zavarosnak, mert a gyakorlatban szinte lehetetlen az alkalmazásuk, és egy csöppet sem segítenek a gyászolónak.

6. *Foglald el magad!* (jót tesz, ha mással vagy elfoglalva / ne ülj itt tétlenül / aktivizáld magad)

Vajon azzal, hogy valami mással foglaljuk el magunkat, fel tudjuk dolgozni fájdalmunkat? A válasz egyértelműen nem. De eltereljük a figyelmünket, és kibírunk még egy napot. Ha elfoglaljuk magunkat, időlegesen el tudjuk temetni fájdalmunkat. De eddig még minden általunk ismert gyászoló ezt mondta: „Mindegy mennyit dolgozom vagy mennyire vagyok elfoglalva, amikor vége a napnak, ugyanolyan üresnek érzem a szívem.”

Mivel szinte minden gyászoló ezekkel a nem működő eszközökkel próbál átvergődni a fájdalmas, szomorú érzelmekkel teli állapotán, előbb-utóbb arra a következtetésre jut, hogy valami baj van vele. Hiszen mindenki ezeket mondja! Mindenki így csinálja! A többieknek biztosan megy, bennem van a hiba. A legtöbben elszigetelődnek, bezárkóznak, bizalmatlanokká válnak, és nem kockáztatják meg még egyszer, hogy elmondják másoknak, nekik nem megy. De a feldolgozatlan gyász ott feszül vékonyka önuralmuk alatt, mint a kitisztítatlan seb új hámja alatt a gyulladás. És amikor újabb érzelmi veszteség éri őket, rögtön felszabad bennük ez a sérülékeny hám, és a fájdalom sokszoros erővel borítja el őket újra.

Ünnepeink, így a halottainkra való emlékezés is érzékeny időszak. Ahhoz, hogy „rendezzük kapcsolatainkat” az elhunyt szeretteinkkel, a gyász ideje lenne a legmegfelelőbb, de ennek hiányában bármikor, a közösség által elfogadott emlékező alkalom, halottak napja kapcsán sem késő elkezdni, ha valóban rászánjuk magunkat.

Most alkalmas idő és kollektíven elfogadott lehetőség nyílik, hogy rendbe tegyük kapcsolatainkat elhunyt és élő szeretteinkkel.

Mit tegyünk?

Másodjára szeretnék kipróbált, működő eszközöket nyújtani az olvasónak, amelyekkel elkerülheti a közhelyeket, s valóban a gyász megélését teszi lehetővé.

Ha gyászoló ismerőshöz fordulunk, az őszinte és tiszta beszéd az alap. Legyünk érzelmileg elérhetőek és megtartóak számára. Ha szeretnénk mondani valamit a gyászolónak, az alábbiakat javaslom:

– Mi történt? Hogyan tudtad meg? Milyen volt a kapcsolatod vele? Ő is megtapasztalta a veszteséget? El sem tudom képzelni, milyen lehetett ez! Szeretnél erről egy kicsit beszélni?

Ha a magunk gyászát szeretnénk feldolgozni a halottak napja környékén, ha kimegyünk szerettünk sírjához, álljunk meg, ne csak egy percre. Éljük is át, hogy a szeretett hozzátartozóhoz mentünk, szívünk minden méltóságával és tiszteletével. Hagyjunk teret és időt a gyászfolyamatnak, és megérint a bibliai tanítás:

„Mert közülünk senki sem él önmagának, és senki sem hal meg önmagának; mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Tehát akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk.” (Róm 14,7–8)

Régészeti kutatások a kökös templomban

SZTÁNCSUJ SÁNDOR JÓZSEF

• Kökös unitárius műemlék temploma idén nem először képezte régészeti kutatások tárgyát. Az országos műemléklistán is szereplő, sokáig kora újkori eredetűnek vélt épület a XX. század elején keltette fel első ízben a régészek, művészettörténészek figyelmét. A század első évtizedében Pósta Béla kolozsvári régészprofesszor és László Ferenc, a Székely Nemzeti Múzeum őre, néhány véletlenszerűen előkerült freskótöredék alapján már jelezték a templom valószínűsíthető középkori eredetét. Csaknem fél évszázaddal később aztán egy katasztrófa nyomán tárult fel a múlt: 1954-ben a templomban tűzvész pusztított, és a megrongálódott falakon középkori falfestmények nyomai kerültek napvilágra. A pusztulás mértéke még a megőrzött, korabeli felvételeken is megdöbbentő: az épület fedésze, kazettás mennyezete, berendezése teljes egészében a lángok martalékává vált, kormos falak, gendacsonkok és törmelékek maradtak csupán. Egykori szemtanúk ma is megrendülten idézik fel a baljós esemény részleteit. A megcsappant lélekszámú, nem túl tehető gyülekezetnek több mint egy évtizedbe telt, míg nem áldozatos munkával, Mátyás György tiszteletes vezetésével sikerült helyreállítani a templomot.

A sokáig romos állapotban álló épület történetére, későbbi sorsára nézve némileg szerencsés fejlemény volt a középkori emlékek felfedezése, hiszen ezek szélesebb körben is magukra vonták a műemlékvédő hatóság és a közvélemény figyelmét. Ennek eredményeképpen 1962-ben Kónya Ádám tanár, helytörténész vezetésével került sor első ízben régészeti ásatásokra és falkutatásra. A feltárás során sikerült tisztázni az épület történetének legfontosabb epizódjait. Kiderült, hogy a mai templom helyén már a 14. században is állott egy, a mostaninál kisebb, patkó alakú szentélylyel rendelkező istenháza, amelyet a késő középkorban, majd a reformációt követő időkben is többször bővítettek, átalakítottak. Falait, a középkori katolikus templomokra jellemző módon, festett falképek díszítették. A nyugati fal legépebben és legnagyobb felületen megmaradt freskója igazi művészettörténeti ritkaság, hiszen egyike a híres Szent László-legenda egyik ritka székelyföldi ábrázolásainak.

Az ügyel-bajjal helyreállított, időközben hivatalosan is műemlékké nyilvánított templom, számos más székelyföldi egyházi épülethez hasonlóan, az elmúlt évtizedek során újra leromlott. A helyreállítási munka előzményeként, valamint azzal részben párhuzamosan került sor a Kökös Unitárius Egyházközség megbízásából az újabb, módszeres régészeti kutatásokra. Előbb 2010-ben Bordi Zsigmond Lóránd kollégákkal végezhetünk kisebb lélegzetű, szondázó

ásatást az épület délnyugati sarkánál és a múlt században elbontott, déli portikusz területén, majd 2018-ban nagyobb felületen is, az épület külső és belső részén. Az idei ásatásokon Hőgyes Mihály Huba, Puskás József, Lokodi Alpár Imre régészek és Boér Ilka művészettörténész munkatársaink működtek közre. Határozó támogatást kaptunk továbbá Bartha Alpár lelkipásztortól, Nagy József unitárius egyháztagtól, Pál Csaba helybéli vállalkozótól, valamint a kökös polgármesteri hivataltól. Segítségükért ezúton is köszönetet mondunk.

A közel egy hónapon át végzett ásatások alkalmával több szelvényt nyitottunk a templom külső, északi oldalán, az egykori sekrestye környékén, valamint az épület belsejében, a szentély és a hajó csatlakozási pontjain. Sikerült megállapítani a középkori szentély és a sekrestye pontos helyzetét és méretét. Az ásatás eredményei főbb vonalakban igazolták Kónya Ádám közel hat évtizeddel ezelőtt tett megállapításait, ugyanakkor több ponton is kiegészítették a templom történetéről, építési periódusairól szóló ismereteinket. Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a templom valószínűleg a 14. század első felében épülhetett, a kései romanika stílusjegyeit viselő formában, patkó alakú, megnyújtott félköríves szentéllyel és rövid, téglalap alakú hajóval, amelyhez később, valószínűleg a 15. század folyamán, sekrestyét, nyugati sarkain pedig ferde, gótikus jellegű támpilléreket is csatoltak.

Az épületet a 16. században jelentős mértékben átalakították: a régi, alig 5,5 méteres hosszúságú szentélyt teljesen lebontották és nagyobbat építettek a helyére, de a templom régi hajója ugyanakkor megmaradt. A 16. század végén vagy a 17. század első felében, amikor a kökös közönség nagy része áttért a protestáns hitre, a feleslegessé vált sekrestyét lebontották és egykori bejáratát befalazták.

A középkori templom szentélyének alapozása és a templom belsejében feltárt sírok

Az ásatás alkalmával a mai szószéktől kissé keletre megtaláltuk annak a korai, a múlt században elbontott szószéknek az alapját is, amelyhez az északi falon nyitott, kör alakú ablakocska biztosította a világitást. A templom a 18–19. században nyerte el végső formáját. Ekkor épültek a déli és nyugati portikusok és a két karzat, amelyek közül a nyugatinak külső, a déli falon létesített és utólag elfalazott bejárata volt, valamint az épülettől külön álló harangtorony és alacsony cinteremfal is.

A középkorra jellemzően a templom környékét, sőt annak belsejét is temetkező helyként használták. Nem volt hát meglepő, hogy az ásatás során 24 sír is előkerült, valamint rengeteg, az elmúlt évszázadok során megbolygatott sírokból származó, másodlagos helyzetben talált emberi maradvány.

Tudományos szempontból a legértékesebbek a templom északi fala közelében feltárt temetkezések. Ezeket a sírokat még a középkori templom első periódusa idején, valószínűleg a 14. század folyamán áshatták. Ezt onnan tudhatjuk, hogy a későbbi, 15. századi sekrestyét már ezen sírok fölé építették, a sekrestye északi fala részben ráépült az egyik temetkezésre. A templom belsejében, ahol rendszerint papokat és

A középkori templom sekrestyéjének maradványai

egyházi előljárókat helyeztek örök nyugalomra, ugyancsak több, igen mélyre ásott sír került elő – ezeket jóval később, a 17. és 18. századok során létesítették. A hajdani szószék alapja mellett egy kőből épített kripta maradványai is napvilágot láttak. Érdeemes megemlíteni azt is, hogy bár ásatásainkat nem terjeszthettük ki az épület déli oldalára, a mai felszín alatt valószínűleg számos középkori sír maradványai találhatóak. Ezek feltárása azonban már a jövő régészeinek lesz a feladata.

Ünnepélyes templomavatás Tarcsafalván

MIKÓ FERENC

• Tarcsafalván megújult a templom, ismét teljes szépségében áll. Mint az újszülöttnél, aki hosszas várakozás után és nagy erőfeszítéssel jön világra, következik a keresztelő, úgy következett az avatási ünnepség a templomújítás hosszú folyamata után.

A kis, 174 lelkes falu életében ez nagy esemény. Főleg azért, mert összekötöttük az avatási ceremóniát egy falutalálkozóval. Tarcsafalva augusztus 31. és szeptember 2. között ünneplőbe öltözött. Pénteken, még vendégek nélkül, csak a falu közössége ünnepelte a templom külső világitásának beindítását. Este 10-kor több mint százan gyűltünk össze a bensőséges istentiszteletre, és a gyertyafényes hangulatban valóságosnak éreztük, hogy Isten előtt mindenki egyforma. A gyertyaláng mellett csak az összetartozás számít, az, hogy együtt örvendhetünk megvalósításainknak.

Szombaton, szeptember 1-jén, az Isten hozott Tarcsafalvára! felirat alatt sorban érkeztek a vendégek. 12 órakor a fiatalok a hagyományos székely ruhában szüreti bálba hívó táncsal nyitották meg a napi rendezvénysorozatot, majd elindultak a közeli falvakba is bálozókat toborozni.

A kultúrotthonban 13 órától Darvas Lóránt, a Csíki Székely Múzeum régésze tartott előadást a 2017

nyarán több mint tízhetes, a templom alapjainál történt ásatás eredményeiről. Szavaiból megtudtuk, hogy a templom helyén az elmúlt több száz év alatt is templomok álltak. Amit most felújítottunk, sorban a negyedik szent hajlék. Különböző korok szokásait, temetkezési rítusait felfedő érdekes leleteket tártak fel a régészek, hiszen a templomok mellett, régi szokás szerint, temetkeztek is.

Ezt követően 14 órától Kolumbán Gábor, az egyház egykori főgondnoka, az énlakai egyházközség gyülekezeti gondnoka a vallásszabadság 450 évvel ezelőtti kimondásának unitárius vonatkozásait és jelentőségét hangsúlyozta, majd ennek kapcsán levetítették az egyetemes egyház által összeállított tartalmas jubileumi vándorkiállítás képeit. Az anyagot az előadás után meg lehetett tekinteni a tarcsafalvi régi iskola udvarán.

A szombati rendezvény közös ebéddel folytatódott, amely alkalmat nyújtott arra, hogy az ide látogatók, ismerősök, barátok, elszármazottak végre kötetlenül beszélgessenek, amíg a tarcsafalvi és a kobátfalvi fiatalok baráti futballmeccsen mérték össze erejüket. Késő estétől virradatig a kultúrotthonban rendezett szüreti bálon szórakoztak a környék fiataljai.

Vasárnap, szeptember 2-án következett a tulajdonképpeni templomavatás. Délután háromra érkeztek a meghívottak. A templom szépen lefestett padjaiban szorosán ültek az emberek, nagy gyülekezet se reglett össze. A templomkertbe is helyeztünk padokat, ahol további népes közösség hallgatta a szertartást.

Főtisztelendő Bálint Benczédi Ferenc püspök megtartotta avatási prédikációját, amelyben kiemelte, mennyire fontos a szerepe a templomnak, nemcsak a hitéletben, hanem a közösség alakításban is, mivel a mai elektronikus kapcsolattartás miatt az emberek elszigetelődnek, eltávolodnak egymástól. A prédikáció után Mikó Ferenc lelkész a tarcsafalvi templomújítás történetét mesélte el, majd külön-külön köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik ebben a munkában a legtöbbet segítettek. A templomavatási ünnepség úrvacsorai ágendáját Lőrinczi Lajos esperes végezte, ami után következett a közel négyszáz lélek úrvacsoravétele.

Az ünnepi köszöntők sorát Major Beáta szavalata vezette fel, majd Kovács István, az egyház közügyigazgatója elmondta, hogy a templom történetét hallgatva a balladai Déva várának omlása és építése jutott eszébe. „A lényeg – emelte ki – az állandó építkezés: a szó szoros értelmében, de a lélek és a közösség építése is, amely – ezt láthattuk – itt eredményes volt.” Bíró Barna Botond, Hargita Megye Tanácsának alelnöke kiemelte a tarcsafalvi közösségnek a templomújítás érdekében tett fontos szerepét, példamutató összetartását. A templomi ünnepség utolsó szónoka, Sógor Csaba európai parlamenti képviselő hangsúlyozta, hogy a jelenlegi változó világban a kis, összetartó, mindenre elszánt közösségek mentik meg az

európai értékeket és jelentik a jövőt. Végül Karda Csaba, az egyházközség pénztárosa mondott köszönetet Mikó Ferenc lelkésznek és feleségének, Mikó Amáliának, akik csak két éve kerültek a faluba, de mégis megértették a gyülekezet 13 éves vágyát, hogy ismét legyen templomuk, és ezt kitartó munkával és szervezéssel megvalósították.

A templomi ünnepség után kopjafaavatás következett a templom előtt. Balázs Antal csehétfalvi fagaragó elmagyarázta a kopjafaállítás szimbolikáját, majd id. Szombatfalvi József, az egyházkör nyugdíjas esperese, egykori tarcsafalvi beszolgáló lelkész felavatta a felújítási munkálatok emlékére állított kopjafát. A műsor Haáz Sándor karnagy növendékének, Elekes Orsolyának művészi énekeivel folytatódott, és a magyar, valamint a székely himnusz eléneklésével záródott. Csoportképpel és közös estebéddel tettük teljessé az ünnepséget.

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztlőpoharak, kenyérszító tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett önből készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom.

Érdeklődni a 0264 433 241-es, 0765 128 601-es, illetve a (0036)20 3168 217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE ötvösmester (Kolozsvár)

A szabadság öröme

Idén a vallásszabadság napján rajtolt a Freedom Run nevű kezdeményezés, amely szokatlan módon kívánja felhívni a figyelmet vallásszabadság kihirdetésének emlékévére: a közösségi szaladás tétje a 450, illetve az 1568 km teljesítése. Az interjúban a szerkesztő szaladókat, illetve a kezdeményezés szervezőjét szólaltatja meg, akik sportról, örömről, szabadságról vallanak.

• Te vagy a Freedom Run szervezője. Mesélnél a Freedom Run kezdeteiről?

JOBÁGY JÚLIA segédlelkész, szervező: A Freedom Run, mint minden jó történet, egy viccből indult. Egy gyaloglótábor alkalmával, amikor a lábunk már belejött a lépések egymásutániságába, elhangzott, hogy azzal a kitartással, amellyel a táborban naponta 20–30 kilométereket jártunk meg, már az 1568 kilométert is könnyűszerrel megtehetnénk valamilyen formában. Az ötlet Kovács Sándor teológiai tanárunk fejéből pattant ki, ő volt az, aki szorgalmazta a projekt beindítását. A végső szófordulat és elnevezés Rácz Norbert Zsolt szüleménye. Nyilván a vallásszabadság évfordulójára hajaz az elnevezés, másrészt pedig jelzi, hogy a kitűzött 1568 kilométer megtétele nincs helyhez és szigorú feltételekhez kötve. A benevezettek bárhol, bármikor szaladhatnak, egy cél áll mindenki előtt: az 1568 vagy a 450 kilométer megtétele 2019 novemberéig. Ezzel a Freedom Run tulajdonképpen mindenkinek megadja a szabadságot, hogy akkor és ott fusson, ahol és ahogyan, illetve amennyit ő maga szeretne.

• Kik vesznek részt a szabadságfutásban? Mi a feltétele a bekapcsolódásnak?

Kicsik és nagyok, kezdők és elhivatott versenyzők mind vannak itt. Körülbelül 350-en neveztek be eddig, viszont ha valaki úgy érzi, hogy 2019 novemberéig teljesíteni tudja az 1568 vagy 450 kilométert, azt még várjuk szeretettel a csapatba. Erdélyben, Magyarországon, Németországban, Svájcban, az Amerikai Egyesült Államokban, szerte a nagyvilágban vannak benevezett futók, akik gyűjtögetik a

szabadságkilométereket. Az Endomondo nevű telefonos alkalmazást számolja helyettünk a leszaladt távokat. Ebben az alkalmazásban van egy FreedomRun1568

nevű kihívás, és ehhez kell csatlakoznia annak, aki úgy érzi, hogy részt szeretne venni. Sajnos mivel nem volt megfelelő tapasztalatunk sportesemény jellegű megmozdulás szervezésében, kicsúszott időnként a kezünk közül a gyepől. Nem számítottunk ekkora jelentkezésre, így elég nehezen sikerült a több mint háromszáz emberrel tartani a kapcsolatot. Egy másik nagyobb méretű gondot az jelentette, hogy az Endomondóban létrehozott kihívást rosszul állítottuk be, ezt persze addig nem tudtuk, míg nem szembesültünk a gonddal. Négy hónap alatt fantasztikus teljesítménnyel Sztranyiczki Gábor leszaladta az 1568 kilométert. Abban a pillanatban a kihívás lezárult, nem volt hajlandó tovább mérni a kilométereket. De mára egy kiváló informatikusnak köszönhetően ez is megoldódott, és megy tovább a kihívás. A kihívás újraindításakor láttuk, hogy az emberek nem hagyták abba a szaladást, továbbra is gyűjtögették a kilométereket.

• Mi köti össze a hitéletet a sportolással?

Azok, akik rendszeresen szaladnak, azt vallják, hogy nem csupán a testük „karbantartása” érdekében fontos számukra a szaladás, hanem történik valami az emberi agyban abban a pillanatban, amikor túlteszik magunkat azon, hogy a test épp megterhelés alatt áll. Egyfajta meditatív állapot lép fel. Szaladás közben kiszakadunk a gondjaink mocsarából. Ugyanakkor egy jó önismereti gyakorlat is lehet a sport: kitartásunkat, fegyelmettségünket, akaraterőnket tehetjük próbára, s minden alaklommal kiderül, hogy erősebbek, kitartóbbak vagyunk, mint gondolnánk, csak túl kell lépnünk azon a bizonyos ponton, amikor már feladnánk. Tulajdonképpen hitünk megélésében is tapasztalhatunk hasonlót: ki kell szakítanunk magunkat a hétköznapi gondolatainkból ahhoz, hogy felismerhesük, jobb emberek vagyunk, mint gondolnánk, Isten sokkal több jó tulajdonsággal ruházott fel minket, mint az gondolnánk, s csak az első lépések kételyein kell túllépnünk ahhoz, hogy eredendő értékességünkhöz, teremtettségünkhöz méltóan éljünk.

• Mesélne a családjáról?

SZTRANYICZKI GÁBOR ügyvezető, ultramaraton-futó: Hárman vagyunk testvérek: a bátyánk, Szilárd hat évvel nagyobb, én meg Zsófia (aki az International Women's Convocation, az unitárius és unitárius univerzalista nőket tömörítő világszervezet ügyvezető elnöke) ikrek vagyunk, és nagyon jó a kapcsolat közöttünk. A feleségem Ildikó, két szép gyermekünk van: Boglárka tizenhárom éves és Dávid kilenc.

• **Mesélne arról, hogy mikor és miért kezdett el sportolni?**

A fiam születése után, 2010 körül kezdtem el túrázni. Akkoriban nagyjából 18–20 kilóval voltam több, mint most (jelenleg 64–65 kg vagyok az 1,74 m-es magasságomhoz). A természetet mindig szerettem, a kolozsvári EKÉ-sekkel jártam be a környék és Románia hegyeit. Közben személyesen és jobban megismertem Papp Csaba hegyifutót, és vele kezdtem a komolyabb edzéseket terepen. Egyre jobb formába kerültem, és elmondhatom, hogy most, negyvenen túl vagyok életem legjobb kondíciójában.

• **Mikor szerezte az első érmét?**

Talán Kolozsváron, még az első futásomon 2013-ban, a BT Crosson, amire nem voltam egyáltalán felkészülve, hiszen azelőtt semmit sem szaladtam. Így nem is csoda, hogy bár csak 5 km-es volt a táv, rettenetes izomlázam lett utána.

• **Milyen teljesítményeire a legbüszkébb?**

Többre is, de talán 2017-ben az olaszországi Orobie Ultra Trail nemzetközi versenyen szerzett harmadik helyezésemre: 32 óra 20 perccel dobogós lettem az életkor szerinti kategóriában. 140 km volt a táv, több mint 9500 méteres szintkülönbséggel. A távolságot hegyi terepen kellett megtenni, alvás nélkül. A nehéz terepviszonyok miatt ebből a távból keveset lehetett csak igazán szaladni... Idén is részt vettem ezen az ultramaratonon, de az iszonyatos meleg lelassított, és így majdnem fél órával később érkeztem be. Ez egy olyan verseny, amelyet a szaladók fele felad, mivel nagyon igénybe veszi nemcsak a testet, hanem a pszichikumot is.

• **Hogyan kapcsolódott be a Freedom Runba?**

Ilditól, a feleségemtől és Zsófitól, a testvéremtől értesültem a Freedom Runról, január végén vagy február

elején kapcsolódtam be. Az elején jócskán le voltam maradva a többiekől, de viszonylag hamar élre jöttem.

• **Olyan gyorsan lezaladta az 1568 km-t, hogy valamikor májusban bezárult a kihívás, amit az online felületen nyitottak a szervezők. Ez hogy érintette?**

Az 1568 kilométert körülbelül négy és fél hónap alatt futottam le. Én egy évben több mint 4000 kilométert szaladok, tehát miután beiratkoztam, körülbelül négy hónapra rá a cél meg is volt. Bevalom, a kihívás engem pluszban is motivált: áprilisban talán 500 kilométert szaladtam!

• **Ön szerint hol, hogyan kapcsolódik a hit és a fizikai sportteljesítmény?**

Tapasztalatom szerint egy nagyon nehéz és hosszú verseny alatt többször eljutsz a holtponthoz, és hogy ne add fel, hogy folytasd, ahhoz hinni kell valamiben. Pozitív gondolataid kell legyenek, és nem csak egy. Ez egyéntől függően változik, de többé-kevésbé a hit is köztük van, és segít, hogy előrehaladj, hogy ne add fel. Én mindig úgy indulok el egy versenyen, hogy azt befejezem. Eddig egyet sem adtam fel. Amikor szinte emberfeletti erőfeszítéseket teszel, képességbeli határaid feszegeted (mindegy, hogy milyen sportban), az önbizalom, hit, kitartás, jóra és pozitívrá való koncentráció segít átlendülni a holtpontokon – és elérni a kitűzött célt.

• **Ön is szalad október 21-én Tonk Mártonnal és társaival. Milyen gondolatokkal futja le a távot?**

2018 a vallásszabadság éve, az 1568-as törvény Erdély egyik legértékesebb szellemi kincse. Az október 21-i esemény lehetőséget nyújt a 450 éves évforduló jelentőségének, szellemiségének tudatosítására. Kolozsvárról, az unitarizmus bölcsőjéből Tordára, a korszakalkotó határozat kihirdetésének a színhelyére szaladunk. Reméljük, hogy ez az alkalom nemcsak a múlt előtt tiszteleg, hanem a mának is üzen: az egyre megosztottabb, ítélkező világban a vallási türelem, a megértés, a tisztelet, a másokra való odafigyelés idősebb, mint valaha.

• **Miért döntött úgy, hogy bekapcsolódik Freedom Runba a vallásszabadság évében?**

VALLASEK JÚLIA irodalomtörténész, egyetemi adjunktus (BBTE, újságírói szak): Találkoztam a felhívással a közösségi média felületein, és az ugyancsak lelkes futó húgom biztatott, hogy vágjunk bele, mert jó lesz. Engem a szaladás éppen azért vonz, mert magányos sport, az ember önmagára, saját erejére van utalva, semmi másra. Eljárok néha közösségi futóversenyekre a hangulat kedvéért, az együttlét örömeért, de maga a versenyzés nem érdekel, nem nézem, ki milyen időt, távot fut. Nekem a szaladás legmélyebben a szabadság érzetét idézi föl (ezt élem meg közben, vagy legalábbis ezt keresem). Ilyenformán, úgy éreztem, ez a kihívás vállalható számomra. Nem csatlakoztam soha kihívásokhoz, nem is tervezem, de a lelkiismereti szabadság, amelynek a vallásszabadság számomra egy megnyilvánulási módja, olyan érték, amely érzésem szerint ugyanarról szól, amit én edzésem, szaladásaim során megélni törekszem.

Egyébként a kihívás onnantól vált számomra igazán élvezhető-

vé, hogy az első ember elérte a kijelölt 1568 kilométert, és megállt a számláló. Amióta nem tudhatom, ki mennyit fut, ki hol áll egy képzeletbeli ranglétrán, és hol állok hozzájuk képest én, azóta nagyobb élvezet a szaladás!

• **Milyen nehézségekben, illetve pozitív élményekben volt része?**

Nem voltak különösebb nehézségek, csak a szokásosak: a lustaságom, kényelmességem, hogy hideg van, meg meleg van, meg az örök logisztikázás, hogy a szaladásra fordítandó időt mindig el kell venni valami mástól. Pozitív élmény annál több akadt, mindegy, hogy egy „laza ötös” vagy félmaraton, ott a „megvalósítottam valamit” öröme.

Öröm látni, ahogy a bevett futótútvonalaimon változik a természet, öröm utazások során futócipőben új helyeket felfedezni, például idén Cambridge utcáit, Varsóban a Visztula-partot, vagy kerülni a Luxemburg-kert ösvényein Párizsban. Külön öröm, amikor mindez számomra kedves emberekkel együtt történik, mozgás és beszélgetés összemosódik, közös élménnyé válik. Ha pedig a kisebbik lányommal vagy a keresztfiammal szaladunk együtt, bevalom, „anyukás” módon figyelem őket, és büszke vagyok az energiáikra, mozgáskedvükre, gyönyörködöm bennük.

• **2019 novemberében lezárul a Freedom Run. Mesélne arról,**

hogyan milyen élményeket szerzett az első év során?

Mivel a Freedom Run mégiscsak egy sportkihívás, elsősorban a motiváló erejét emelném ki. Nem is a kiemelkedő teljesítmények hatottak rám, azokat nagyon tiszteltem, de az ultrafutás nem az én világom. Leginkább az inspirált, amikor láttam, hogy mozogni kezdenek olyanok, akik addig esetleg nem tették. (Nagy bátorság és elszántság kell ehhez, tudom.) Hogy a rendkívül zsúfolt mindennapokba is be lehet illeszteni egy kicsi mozgást, pl. egy kismama, miután letette a gyereket az oviban, hazáig szalad akár csak másfél kilométert, vagy amíg a gyerekek edzésen vannak, a szülő szalad két kört a parkban... Olyan „semmiségek” ezek, amelyekhez mind lelki erő és fegyelem kell.

És jó érzés volt itt-ott az utakon, sőt életem első félmaratonján is meglátni egy-egy Freedom Run feliratú pólót az embereken... Újra és újra eszembe juttatta, hogy ez az egész éppen erről szól: a szabadságról.

• **Honnan hallott a Freedom Runról, és miért keltette fel az érdeklődését?**

TONK MÁRTON, a Sapientia EMTE dékánja: A Freedom Runról, azt hiszem, ismerősöktől, barátoktól hallottam, olyanoktól, akik szintén futnak. Egyrészt azért csatlakoztam, mert amúgy is 2-3 naponta futok, ugyanazt az applikációt használom futás közben, amire rá volt építve a Freedom Run is, úgyhogy nagyon egyszerű volt, gyakorlatilag rögtön össze is tudtam kapcsolni az adatokat. Valamikor január végén volt, amikor rácsatlakoztam. Regisztráltam, és aztán Farkas Emőd (főgondnok, a Sapientia Alapítvány irodavezetője, az egyetem kuratóriumának tagja – a szerk.) hozott egy kis csomagot, benne a pólóval és a kicsi karórával. Azt a pólót az utolsó kilométerekre szántam. Mivel rendszer szövetségi, amely 3-4 kilométeres könnyű futásra alkalmas, de hosszú távon zavaró, végül csak technikai pólót kell készíttetni.

terez könnyű futásra alkalmas, de hosszú távon zavaró, végül csak technikai pólót kell készíttetni.

Ahogy néztem az Endomondón a résztvevők névjegyzékét, szerintem úgy nagyjából 50 százaléka az, aki már korábban is futott. A másik 50 százalék számára a Freedom Run egy jó apropó, motiváció volt. Ezt hallottam is olyanoktól, akik egyébként nem szoktak futni: nekik ez egy jó hajtóerő volt, így kimennek kétnaponta 3-4 kilométert lefutni. De aki kétnaponta 3-4 kilométert fut, az lassan a futás függőjévé válik.

• **Korábban milyen személyes edzésterv alapján szaladt?**

Szinte naponta szaladok: én nem bírok ki egy hetet szaladás nélkül. Ha nagyon muszáj, akkor persze igen. De egyébként bent van az autóban a futócuccom, és akárhova utazom, mert ugye munkából kifolyólag elég sokat utazom, amikor tudom (reggel vagy este), megfutom magam.

Sokféle sportot kipróbáltam, a rendszeres futás, „függőség” nagyjából négy éve tart. Különböző nem vagyok az a „tudományos futó” fajta. Tisztelettel nézem a barátaimat, kollegáimat, akik szintén futnak, hogy milyen tudományosan csinálják, van edzésterv s szívritmusedzés stb. – ez nekem nem volt soha fontos.

• **Október 21-én Kolozsvárról Tordára szalad Tonk Sándor, Gergely Balázs, Sztranyiczki Gá-**

bor és Szócs Előd társaságában, a Freedom Run befejezéseként. Hogyan született meg az ötlet?

Nyilvánvalóan futás közben jött az ötlet. A futásnak nemcsak a fizikai, hanem a mentális része is jelentős – nekem egyébként a mentális része még fontosabb is, mint a fizikai része. A kollégáim már tudják, ha van egy-egy olyan kérdés, gond, amire nem tudjuk a megoldást, vagy nem jön semmi inspiráló ötlet, akkor – ha egyszer csak mondom, hogy szerintem ezt és ezt kellene tenni, futni voltam. És volt már egy-két olyan alkalom, amikor a futást valamilyen szimbolikus dologgal, üggyel kötöttem össze (a Donathon is ilyen volt a Kolozsvári Magyar Napok alatt). Így ugrott be, hogy az 1568 km utolsó szakaszát valamilyen szimbolikus gesztussal zárjuk. Kolozsvártól Tordáig a Bükkön keresztül körülbelül 30 km-es a táv. Nyilvánvaló volt, hogy Tordán, az egykori országgyűlés helyszínén kell véget érjen a Freedom Run számomra, és hárman beszéltük meg, hogy ezt így fogjuk befejezni: Gergely Balázs, az öcsém és jómagam. Nyilván dilemmáztunk egy darabig, hogy tegyük nyitottá mindenkinek számára, de ez nem lett volna egyszerű dolog. Kellene volna szervezni egy versenyt át a Bükkön, de ezt nem tudtuk felvállalni.

• Miért döntött úgy, hogy a vallásszabadság ügyéért szalad?

Számtalan intézménynek, egyháznak, történelmi eseménynek volt évfordulója elmúlt időszakban, így ezt bárki kitalálhatta volna. Rendhagyó is volt, meg szimpatikus volt a kezdeményezés, amit az unitárius egyház kitalált. Népszerűségét mutatta, hogy mennyien rákattantak a dologra. Néztam az Endomondón, hogy százasaival nőtt a jelentkezők száma, aztán valahol a 400-500 körül állt meg, legalábbis, amikor utoljára néztem.

Körbe vagyok véve unitáriusokkal, édesanyám unitárius, nagyszüleim unitáriusok voltak,

feleségem édesapja is unitárius, jó barátom, Farkas Emőd is unitárius, tehát személyes vonalon éreztem, ez egy olyan dolog, amibe bele kell szállni. Emellett maga a vallásszabadság ügye, amit tanítok az előadásaimon is egy bizonyos összefüggésben, mert ugye a politikai doktrínák kapcsán a toleranciáról külön kurzusegység van: ennek történetiségéről, előzményeiről sokszor szoktam beszélni. A vallásszabadság ügyével tudok azonosulni, így szerencsésen összeálltak a dolgok.

• Hogyan szerzett tudomást a tavaly útjára indított Freedom Run mozgalomról? Miért döntött úgy, hogy bekapcsolódik a Freedom Runba a vallásszabadság évében?

SZALÓ RÉKA fordító, nyelvtanár: Nem emlékszem pontosan, de talán a közösségi hálón egy bejegyzésben olvastam a Freedom Runról. Örömmel csatlakoztam a csoporthoz, hiszen akkor már rendszeresen futottam, és örültem, hogy hasonló érdeklődésű emberekkel ismerkedhetem meg. Megszólított ez a kezdeményezés. Benne volt mindaz, ami fontos számomra, ezért döntöttem úgy, hogy vállalom a 1568 km teljesítését.

• Milyen nehézségekkel kellett szembenéznie eddigi szaladásai során? Milyen emlékezetes, pozitív élményekben volt része?

Örülök, hogy most már múlt időben beszélhetek a nehézségekről. És az örömnél fontosabb a hála azért, hogy egy hosszantartó betegségből felépültem. Számomra minden futás pozitív élmény, hiszen ebben lelem a megnyugvást, a találkozást önmagammal. Ez az az idő, amikor önző módon csak befele figyelek. Ha mégis ki kellene emelnem jó élményeket, akkor az egyik a félmaratoni táv (21 km) teljesítése, a Vivicitá Városvédő Futáson való részvétel lenne. Nagyon nagy élmény volt több ezer emberrel együtt futni Budapest lenyűgö-

zően szép utcáin. Van egy másik nagyon szép emlékem is, és remélem, hogy ebben még lesz részem: egy napsütéses téli délután a Szent Anna-tótól szüleim bükszádi házáig futottam. Csodálatos belső utazás volt.

• 2019 novemberében lezárul a Freedom Run. Mesélne arról, hogy milyen élményeket szerzett az első év során?

Szerettem a Freedom Run-t. Annak ellenére, hogy a résztvevők közül nem ismerek mindenkit személyesen, mégis kialakult egy kis közösség, ahol követhettük egymás kilométereit, láthattuk, hogy ki melyik napszakban és hol szeret futni, hogy javult-e a teljesítménye, és biztattuk egymást. Talán erre gondoltak a Freedom Run megálmodói, amikor meghirdették ezt a programot, a vallásszabadság évfordulójának kicsit alternatív ünneplését. Hiányoltam viszont a találkozást. Jó lett volna, ha több alkalom adódott volna arra, hogy együtt szaladjunk az 1568 felé. Összességében nagyon sok szép élményem van a Freedom Runról, és örömmel töltene el, ha lenne folytatás. Szép lenne, ha ezentúl karitatív céllal futnánk. Én például nagyon szeretném, ha kerekesszékes emberekkel futhatnék, ha nekik segíthetnék abban, hogy a futás élményét megélhessék.

(A teljes interjú Facebook-oldalunkon olvasható.)

Az unitárius egyház apostolai

GÁLFALVI GÁBOR

• Amikor Dávid Ferencet holtig tartó fogságra ítélték, azt hitték, hogy vele együtt tanításait is megsemmisítik. Pedig az igazságot nem lehet eltemetni. Az feltámad még a sírokból is. Ez történt a Dávid Ferenc tanáival is. Enyedi György személyében új és bátor szószólót küldött az isteni gondviselés az unitáriusoknak.

Enyedi György állítólag Nagyenyeden született 1555-ben. Már tizenhat éves korában külföldi egyetemre küldte az unitárius egyház. Három és fél évet töltött külföldön, amely idő alatt több idegen nyelvet elsajátított. Mikor hazajött, máris a kolozsvári kollégium tanára lett. Később a kolozsvári egyházközség lelkésze lett. Mint lelkész, egyike volt kora legjobb szónokainak. Különösen kikelt azok ellen, akik érdekért vagy üldözések miatti félelemből elhagyták vallásukat. Még Báthory Zsigmond, Erdély akkori fejedelme ellen is kikelt, amikor az meggondolatlanságból tanácsosait a kolozsvári piacon lefejeztette.

Az unitárius egyház lelkes és sokoldalú munkáját azzal jutalmazta meg, hogy már 37 éves korában püspökké választotta. Bár viszonylag fiatalon érte ez a nagy kitüntetés, azért nagy tiszteletben tartották hívei, s kiváló tekintélynek örvendett mindenfelé. Korán kezdte az életet és sajnos korán is fejezte be. 1597-ben, 42 éves korában szélütés következtében meghalt. De rövid élete alatt sokat tett és dolgozott, maradandó emléket hagyott maga után. E nagy ember halála közben keltett mindenfelé.

A következő fontos név Almási Gergely Mihályé, aki egyike volt a legkiválóbb unitárius püspöknek. Püspöksége az unitárius egyház legsúlyosabb korszakára esett. Homoródalmáson született 1654-ben. Tanulmányait a kolozsvári unitárius kollégiumban végezte, innen Hollandiába peregrinált, mert abban az időben a hollandiai protestáns egyetemek örvendtek népszerűségnek az erdélyi protestánsok között. Almási Gergely Mihály két évig képezte magát a leideni egyetemen. Onnan hazatérve a kolozsvári főiskolánál azonnal tanárnak választották. Ezt a szép, de nehéz hivatást 32 évig végezte. Ez a 32 év egyházunk legszomorúbb korszaka, amelynek sok csalódásából, veszteségéből a legtöbb jutott a püspöknek.

Erdély történetében az 1691. esztendő nagy változást és átalakulást jelentett. Ekkor szűnt meg az erdélyi önálló fejedelemség, amely János Zsigmond uralkodásával kezdődött. Ez évben lemondva önállóságáról egyesült Magyarországgal s a magyar királyokat ismerte el uralkodójának. Ezek a királyok pedig osztrákok és római katolikusok voltak. Az akkori uralkodó, I. Lipót ugyan megígérte, hogy vallási tekintetben semmi változás nem lesz, a törvényesen bevett felekezetek követői szabadon gyakorolhatják hitüket, bír-

hatják azokat a birtokaikat, amelyek az önálló fejedelemség alatt is az övéik voltak. Ha mégis egyenetlenség támadna a különböző felekezetek között, s azt barátságos úton nem tudnák elintézni, az esetben az uralkodó fog igazságot szolgáltatni.

A királyi ígéretnek az utolsó pontja sok csalódást és keserúséget okozott az unitáriusoknak. A katolikusok bízván abban, hogy a katolikus uralkodó nekik ad igazat, maguknak követelték az unitáriusok óvári iskoláját, amelyet még János Zsigmond fejedelem adományozott nekik. Az unitáriusok ragaszkodtak az iskolához, amelyet több, mint 120 éven keresztül bírtak. Miután meggyőződtek, hogy azt nem tarthatják meg, kikötötték, hogy a katolikusok adjanak más iskolahelyet, engedjenek legalább hat hónapnyi időt, ameddig új iskolát építhetnek, s adjanak pénzt is az építés és berendezés költségeihez. E feltételből csupán az első teljesült, egy házat kaptak az unitáriusok, egyebet nem. Azonnal ki kellett költözniük iskolájukból, így a tanuló ifjúság az iskola igazgatójának vezetésével egy más, rögtönzött iskolába költözött át. De ezzel sem elégedtek meg a katolikusok. A Kolozsvár főterén lévő nagytemplomot követelték vissza, amely még Dávid Ferenc idejében került az unitáriusok kezére. 1716-ban egy napon a katonaság körülfogta a templomot, a kulcsot az unitáriusoktól elvette s a katolikus püspöknek átadta.

Ugyancsak erőszakkal vették el az unitárius papi lakást, más két házukat, a szentpéteri külvárosi templomot, téglagyárukat és más külső birtokaikat. De nemcsak Kolozsváron, hanem más helyeken is hasonló veszteségek érték az unitáriusokat. Almási Gergely Mihály híveit kitartásra buzdította. Hogy a megpróbáltatások keresztjét hordozhassák, a lelkek erősítésére imádságokat írt és vallásos énekeket szerzett.

A papokkal közösen szigorú rendszabályokat adott ki, amelyekben többek között ezt mondja: „A minden dolgok legfőbb alkotója nem csak arra teremtett minket, hogy az Isten jótéteményeit, törvényét és ígéreteit szemléljük, hanem arra, hogy cselekedjünk is és hogy életünk rövid lefolyása alatt a szeretet munkáit gyakoroljuk is.”

Intézkedései által elérte azt, hogy az üldözések és veszteségek között a rá bízott nyáj nem széledt el, hanem még jobban összetartott és új erőre kapott. Püspöksége utolsó éveiben láthatta még azt, hogy miképpen fognak össze a világi vezető emberek az egyház megmentésére és miképpen igyekeznek egy szebb és jobb jövő alapjait lerakni az iskolák megmentésével és az egyházi alkotmány megváltoztatásával. Az unitárius hívek legnagyobb bánatára 1724-ben az Isten magához szólította.

In memoriam Dávid Ferenc

Csak egy kis fényt, Uram

Csak egy kis fényt, Uram,
Egy isteni jelt adj,
Hadd tudjam, merre induljak.
Egyre fogy az erőm,
De a hitem nem lankad.
Mondd, meddig kell szenvednem,

E kín még meddig tart?
Ne kegyelmezz nekem,
Hiszen ezt az utat
Magam választottam.
Hogy ezt Te sugalltad?
Lehet. De ha elindultam,
Új utat keresve, engedd
Befejezni a munkámat.
Uram, én úgy érzem,
Hajdanán Niceában
Az erő, nem az értelem,

A vakhit győzedelmeskedett.
Hiszen hogy lehet egy lelket
Három részre felosztani?
Uram, fiad, ki közöttünk járt,
Ha Téged Atyjának tartott,
S megvívta a földi harcát,
S a kereszten kinszenvedett,
Emberként imádott Tégedet.
Uram, engedd, hogy azt higgyem,
Hogy lélek vagy, és egyetlen.
BANDI ANDRÁS

Jó volt unitárius magyarnak lenni

Ez az esztendő gazdagon megajándékozott bennünket életre szóló, kiemelkedő eseményekkel. Kezdődött a történelmi emlékezéssel a fagyos, zord január 13-án Tordán, a műemlék templomban, ahol 1568-ban elhangzott első püspökünk, Dávid Ferenc híres mondata: „A hit Isten ajándéka”, és ahol szoborállítással is tisztelegtünk.

Augusztus 18-án az UNOSZ meghívására a gyönyörű kolozsvári belvárosi templomban vendégeskedtünk, és a kerek kő mellett örvendeztünk, hogy a magvas, már szólássá vált kinyilatkoztatás itt talált minket Erdélyben 450 év múltán is, sőt a püspöki székhely Vallásszabadság házaként megújítva, de múltjának nyomait megőrizve várja látogatóit.

Ennyi léleklemelegítő találkozás után következett a mi helyi tisztelgésünk. Szeptember 29-én ünnepelőbe öltözött lélekkel a Marosi és Küküllői Unitárius Egyházkör hat-száz híve vonult a Bolyai-líceum udvaráról a Kultúrpalota nagytermébe. A több mint százéves palota, a századforduló magyar sze-

cessziójának egyik ékszerdobozos városunk emblemikus épülete. Ide belépni csak emelkedett lélekkel lehet, akár diplomainkba. A nagyterem, amely zsúfolásig megtelt, valóban Isten házává vált. Istentisztelet következett, az igehirdetést Bálint Benczédi Ferenc püspök végezte. A záróének után rendkívül érdekes, jól dokumentált előadása következett a kiváló előadókészséggel bíró dr. Kovács Sándor teológiai tanárnak, majd köszöntők hangzottak el a helyi hivataloságok részéről.

Az ünnepség megszervezése, lebonyolítása a helyi lelkészek, Kecskés Csaba (esperes és a kövesdombi egyházközség lelkésze) és Nagy László (a Bolyai téri egyházközség lelkésze) munkája volt, amit a helyi nőszövetségek és ifjúsági egyesület hathatósan támogattak.

A művészi műsor Kilyén Ilka színművésznő lelkes tevékenységét dicséri. A műsorszámok híres unitáriusainktól származtak: Bartók Béla zenéje, Orbán Balázs prózája, Balázs Ferenc meséje, Farkas Árpád és Molnos Lajos költeményei hangzottak el. A színész-rendezőnek arra is volt gondja, hogy

az előadóművészek is unitáriusok legyenek: Bartha Lajos és Bartha Ilka hegedűművészek, Nagy Orsolya hárfaművész, Lőrincz Ágnes, Kilyén László, Ritzi Ilka Krisztina színművészek, valamint Gombos Zsófia óvodás. Kilyén Ilka házaszszonyként beiktatott egy vetítőképes ismertetőt a palota teljes szépségéről, mert a jelenlevők közül sokan nem jártak még e pompás épületben.

Együttlétünket a himnuszaink eléneklése zárta. Megrendítő volt a közös éneklés a Molnár Tünde orgonaművész ujjai alatt bűgő, harsogó, európai hírű orgonával. Megéltük a csodát, hogy a káprázatosan szép nagyteremből hat-száz lelkes ünneplő torkából szállt a hála Isten felé.

Mindaz, amit láttunk, hallottunk, éreztünk, az évfordulóhoz méltó, színvonalas emlékezés volt. Szükségünk van ilyen áldott, megismételhetetlen ünnepekre, melyek lélek- és hiterősítő hatással vannak ránk.

Nagyon jó volt marosi és küküllői unitárius magyarnak lenni a marosvásárhelyi Kultúrpalotában.

KISGYÖRGYNÉ BARLA JÚLIA

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyházközségek öt erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtétre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740 133 027)
- **Marosvásárhely:** Kiss Matild (0365 449 315)
- **Brassó:** András Erika (0787 584 862)
- **Sepsiszentgyörgy:** Péterfi Zita Ágnes (0267 313 813)
- **Csikszereda:** Solymosi Alpár (0742 153 716)

Dávid Ferenc-mellszobor Kökösben

A kis lélekszámú kökői egyházközség mellszobrot emelt a vallásalapító püspökünknek őszi hálaadás ünnepén, amikor nagy kettős évfordulónkra is emlékeztünk.

Felhangzott az *Élő Isten egybe gyűltünk* kezdőének a tágas udvari sátorteremben tartott rendkívüli és úrvacsoraosztással egybekötött délutáni istentiszteleten. Székely János volt kökői és árkosi nyugalmazott unitárius lelkész derűlátó hangvétellű imájában emlékezett és szólt a műemlék templomukat immáron másodszor mentő-restauráltató régi és mai kökösiekhez, örömét fejezte ki, hogy itt és most jubileumi ünnepségen emlékezhetünk a vallásszabadság kikiáltásának és az unitárius egyház fennállásának 450. évfordulójára. A jelenben élő ember istenhitét vette amolyan bonckés alá Ézsaiás és a Zsoltárok könyve verse alapján Bartha Alpár helybeli unitárius lelkész. Az *Áldjad, én lelkem, az Urat!* textus felszólítását fejtegetve tette fel a kérdést a népes gyülekezetnek: Önök között rejtőzködik-e az Isten, avagy önök rejtőzködnek az Istenrel való találkozás pillanatától, megfélemedeznek-e az Úr jótevémeinyeiről? Török István, a Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör lelkész-esperese az úrvacsora szimboliztikáját magyarázta ágendájában Pál apostol első levele alapján, kiemelve, hogy a felekezeti viszályok zivatarában is talán éppen ez a cselekedet volt, amiben egyetértettek a történelem idején az oly sokszor vívódó felek. A meghívottakat (Kovács Istvánt, a Magyar Unitárius Egyház lelkész-közügyigazgatóját, Török István körü esperest, Demeter Zoltán körü felügyelő gondnokot, Kovács Leventét, a kökői református egyházközség lelkészét, Vigh Nimród, Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely evangélikus-lutheránus egyházközségeinek gyakorló segédlelkészét,

Kökös község önkormányzatának képviselőjét, Sánta Gyula polgármestert) Bokor Ágnes az Unitárius Nők Országos Szövetsége választmányi tagja köszöntötte. Kovács István közügyigazgató ünnepi beszédében az 1568-as tordai ediktum nemzetközi jelentőségét ismertette, felidézte, hogy a Magyar Országgyűlés január 13-át a vallásszabadság ünnepévé nyilvánította, hasonló kéréssel fordultak a román és az európai parlamentekhez is. Az istentiszteleten fellépett a kökői Harmónia vegyeskar, vezényelt Jakab Csaba.

Az emlékünnepe végén a vallásalapító bronzból való mellszobrának leleplezésével folytatódott. Személyéről, munkásságának jelentőségéről dr. Tăraș Silviu történelem szakos tanár, Kökös község alpolgármestere értekezett. A régmúlt idők homályában rejtkező ismeretlen arcát – mondta – ki-ki elképzelése szerint megjelenítheti önmagának, ugyanis az említett türelmi rendelet kikiáltását ábrázoló monumentális tordai olajképen látható Dávid Ferenc-arc is a festő Kőrösőfi Kriesch Aladár képzeletének alkotása. A lelkési lakás udvarán felállított szobor Lázár Imre székelyudvarhelyi öntődjében készült, adományként elkészített talpazata Hankó Dénes mérnök és műemlékvédelmi szakember munkája. Az alapanyag rezet kökői családok adták össze.

– Köszönöm a kökői unitárius keblitanácsnak, Bartha Alpár lelkésznek és Illyés János gondnoknak, hogy engem kértek fel a mellszobor elkészítésére – mondotta Petrovics István, az avatón jelen levő sepsiszentgyörgyi szobrászművész, a mellszobor alkotója. – Én is Kökös szülőtte vagyok, s mint ilyen, ez most szülőfalom első szobra és Dávid Ferencet ábrázoló első szobrom is. A közös áldás után Ioan Gavrilă kökői ortodox lelkész mondott köszönetet a meghívásért, és ajándékként átadta egyházközségének általa megírt rövid magyar nyelvű történetét.

KISGYÖRGY ZOLTÁN

Az együttlét őszinte öröme

Öröm, hit, hálaadás, táncos, dalos, citerás, áldott együttlét. Ezek jutnak eszembe, ha visszapörgetem azt a két csodálatos hetet, amelyben részünk volt nekünk, nagyajtaiaknak, mint kedves falunk és az unitárius egyházközség küldöttségének. Augusztus 24. – szeptember 7. között Csákánydoroszlón, magyarországi testvértelépülésünkön és a hollandiai Frízföldön, valamint Ameland szigetén voltunk látogató-

ban. Nagyajtának az őrségi Csákánydoroszlóval 1995 óta van bensőséges, családok között is épülő testvértelépülési kapcsolata. Az unitárius egyházközség holland kapcsolata 2006-ban kezdődött az észak-hollandiai Ameland szigeten levő Hollum kisvárossal, az ottani mennonita gyülekezetettel. Lelkészünk, Rob Workel kilenc év szolgálat után meghívás alapján átköltözött a Frízföldre, ahol Hollwerd, Stiens és Hallum városaiban lelkészkedik. Kapcsolatunkat az őszinte és kölcsönös barátság jellemzi, amely szeretetszolgá-

lat és közösségi programok terén hoz áldott gyümölcsöket.

Mivel hármaskénti motiváció tette szükségessé látogatásunkat, semmiképp nem halaszthattuk el nagyon is izgalmasnak ígérkező külföldi „kiruccanásunkat”. Eleget tettünk testvértelepülésünk baráti meghívásának, hogy közös ökumenikus ünnepség keretében a községhez tartozó Kemestaródfán felavassuk az országzászlót, elfogadtuk az észak-hollandiai, testvérgyülekezetünk meghívását, hogy mennonita testvéreink közösségében megemlékezzünk a Magyar Unitárius Egyház és a vallásszabadság 450. jubileumi évéről.

De a 2018. év Frízföld számára különleges jelentőséggel bír. Frízföld fővárosa, Leeuwarden ebben az évben Európa kulturális fővárosa. Mennonita testvéreink arra kértek fel bennünket, képviseljük Székelyföldet népi hagyományaink egy csokrának a bemutatásával településeiken és a fríz fővárosban, és egy ökumenikus mennonita–unitárius, rendhagyó, ünnepi istentisztelet keretén belül vegyünk úrvacsorát a 450. év és a számukra oly fontos kulturális év alkalmából.

Érdemes röviden néhány szót ejteni a mennonita egyházzal, hiszen tudomásom szerint egyedül nekünk, nagyajtai unitáriusoknak van testvérkapcsolatunk ezzel a protestáns és hitelvek tekintetében több szempontból rokon, sajátos keresztény felekezettel.

A mennonita egyház Frízföldön – Hollandia, vagyis Németalföld északi tartománya – jött létre a 16. században. Alapítója Menno Simons, aki a Biblia alapján felnőtt korban keresztelte meg a gyülekezet tagjait, ezért is nevezzük ezt a felekezetet anabaptistának. 1540-ben magukat már mennonitáknak nevezik vallásalapítójukról. A hitükhöz hűségesen ragaszkodó mennonitákat a 16. században sokat üldözték, de ők a harc helyett a menekülést választották. Ennek köszönhetően az egész világon elterjedt a vallás. A Bazelen 5 évente ülésező mennonita világkonferencia (Mennonite World Conference) tömöríti a mennonitákat, de nem gyakorol hatalmat a gyülekezeteken, amelyek önállóak. Híres az Észak-Amerikában működő Mennonita Katasztrófavédelmi Szolgálat (Mennonite Disaster Service) és a Mennonita Központi Tanács (Mennonite Central Committee), amely humanitárius segítséget nyújt, és ilyen jellegű fejlesztési programokat működtet. Napjainkban 1,4 millió mennonita van a világon.

Hitelveiket tekintve figyelemre méltó, hogy a niceai (325) és konstantinápolyi (381) zsinatok után kialakult dogmatikus egyházi állapot előtti szervezetet tartják mérvadónak, és nem vallják az apostoli hitvallást. Jézust szellemi útmutatónak és Isten szeretete legteljesebb megélőjének tekintik. Magukat Jézus Krisztus követőinek vallják. Közismertek erőszakmentességükről, segítőkész és szorgalmas életvitelükről, példamutatóak a másság elfogadásában és a türelemben. Nem térítő egyház.

Hálával gondolunk az együtt eltöltött felejthetetlen napokra a Rába-parti Csákánydoroszlón, az osztrák határ közvetlen szomszédságában levő Míródforrás zárandokhelyén, a zászlóavatás kegyeletteljes pillanataira; lelkes fiataljainknak – Vadrózsák néptáncgyűttes, Áfonya citeragyűttes – a hollandiai testvérgyülekezeteink szeretetközösségeiben való szereplésére, a népes közönségek tapsviharaire, a közösen kiosztott úrvacsora lélekindító és szeretetteljes együttlétére, a méltóságteljes tisztelgésre Dávid Ferenc és Menno Simons korszakalkotó munkásságáért, az unitárius és mennonita egyház létrejöttéért és a vallásszabadság törvénybe iktatásáért. Hálával gondolunk a közös öröm és igazi barátság áldott, dalos, mókás-táncos alkalmaira, az északi-tengeri üdítő fürdőzésekre, a rendhagyó és kellemes tengerparti koncertre, a meghitt baráti beszélgetésekre.

Köszönjük gondviselő Istenünknek, hogy székely népünk és Magyar Unitárius Egyházunk követői lehettünk a szeretet, a hit, a kultúra, a tisztelet, az őszinte barátság, és az összetartozás jegyében az Őrségben és Frízföldön.

FEKETE LEVENTE

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0723 515 921

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

Egykori egyletek piknikje

A sepsiszentgyörgyi egyházközségben az egyletes életnek lüktető, eleven és erőteljes múltja, jelene és a biztató jelek szerint jövője van. Olyan közösség ez, amely a városban is elnyerte már az egyedi és páratlan jelzőket, hiszen nemcsak egy csapat lelkes fiatal jelent, akik hetente egyszer találkoznak, hanem olyan közösségnek ad otthont, amelynek tagjai keresik önmagukat, szeretnek látni is, nem csak nézni, szeretnek hallani is, nem csak fülelni, szeretnek érezni is, nem csak vágyódni az érzés után.

Ők maguk családként emlegetik a csapatot, testvérek hívják a társat, s ki merem jelenteni, olyan értékekkel fordulnak egymás felé, úgy alkalmazkodnak egymáshoz, olyan empátiával lépnek közelebb a társhoz, amely valóban kivételes, tele van lélekkel és szeretettel.

Ők az egyházközség mindenkori gyermekei, akik az érettségi után „elhagyják a csónakot a tengerért”, s akiket időről időre jó látni a templom padjai között, jó látni őket fehér ruhában vagy gyermekükkel a karjukon. Jó velük mosolyogva összenézni, felidézni régmúlt idők szép emlékeit.

A kapcsolatok megerősítése gyakran egyetlen találkozással megtörténik. A szeptember 15-ei piknik pontosan azt a célt szolgálta, hogy teret és lehetőséget nyújtsunk mindazoknak, akik valaha a Sepsiszentgyörgyi Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet családjához tartoztak, hogy megüzenjük, az egylet olyan szövetség, amely az idő múlásával nem kopik, nem avul el, hanem mindig él!

Egymás nyakába borulva, harsány kacajok között és könnyeket törölve életre kelt sok-sok biciklitúra vicces vagy fájdalmas pillanata, életre kelt az a szil-

veszter, amikor a társat nem hagyták magára, feléledt az a karácsony, amikor a szentesti áhítat után nem hagyták egyedül az egyedül levőt, felébredt sok konferencia, ahol szerelmek szövődtek, megelevenedtek színjátzó találkozók, ahol egymás kezét fogva sokan megéreztek, mit jelent szeretni. Megelevenedett a tény, hogy fényes napsütésben vagy zuhogó esőben csak együtt tudjuk jobbá tenni a mostot.

Azt mondják, hogy a szülők felelősek gyermekeikért. A hely, a lelkészek, a segédlelkészek, a sepsiszentgyörgyi egylet szellemisége felelős volt és felelős lesz mindig a mindenkori egyletek fejlődéséért, lelki életük minőségéért.

Azt is éneklük: „kihívás a béke ekkora zajban”. Mi vállaljuk ennek veszélyét, nehézségét, mert tudjuk, egymásba kapaszkodva, egymás kezét fogva, együtt dolgozva és munkálkodva, együtt álmodva erőt nyerünk a kihívások legyőzéséhez.

PÉTERFI ZITA ÁGNES

Sepsiszentkirályi ősz

Az ősz Sepsiszentkirályra is bearaszolt a dombok közt kanyargó keskeny ösvényen. Ahogy a mindennapi kenyérért küzdő ember kezében a szerszámok szorítását lassan kezdte felváltani az imára kulcsolás mozdulata, úgy közösségünk Márai Sándor szavaival élte meg az életünkbe bekövetkező ünnepeket. „Az ünnep a különbözőség. Az ünnep a mély és varázsos rendhagyás. Az ünnep legyen ünnepies... S mindennek fölött legyen benne valami a régi rendtartásból, a hetedik naphból, a megszakításból, a teljes kikapcsolásból, legyen benne áhítat és föltétlenség. Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme.”

Egymás után kétszer is ünneplőbe öltöztettük lelkünket és testünket a hetedik napra. Először szeptember 30-án az őszi hálaadásra, mert ezen az ünnepen a mi ünneplésünkben volt valami különbözőség, volt valami rendhagyás, volt valami mély és családias. Az

ünnepünket a különbözőség határozta meg, mert különbözőt a hétköznapoktól, amikor a munkáé, a létfenntartásé a főszerep, különbözőt más vasárnapoktól, mert az úrasztala megterítve várta a lélekben hálaadókat, megerősítésre, vigasztalásra, vágyókat. De különbözőt a többi őszi hálaadási ünnepünktől is, mert ez alkalommal az istentiszteletet követően a vallásszabadság kihirdetésének, egyházunk megalakulásának 450. évfordulójára kopjafát avattunk az imaház udvarán. Ezen a rendhagyó ünnepen hálát adtunk az életért, a termésért, a megmaradásért, az egyházközségünk fennmaradásáért, egyházközségünkért élni és tenni tudó elődeinkért, az összetartásért. A kopjafaavató ünnepséget Fejsér Kíra szavalata nyitotta meg, majd Balázs Antal faragómestert kértük, hogy meséljen alkotásáról, a kopjafa elemeinek jelentéséről. Ezt követően István Ildikó, Mihály Dorka éneklése és Karda Erika szavalata tette ünnepélyessé ezt a nem mindennapi alkalmat.

Második alkalommal is ünneplőbe öltöztettük lelkünket és testünket október 7-én, amikor az idősek vasárnapját tartottuk. Az ünnep legyen ünnepies, vallottuk mi is. Hiszen ünnep volt látni azokat a barázdált arcokat, amelyek szinte kisimultak egy-egy rég nem látott barát, szomszéd, testvér láttán, a hazatérés örömére. Ünnep volt, hogy aznap az életért adunk hálát, a látvány, hogy milyen izgalommal készültek arra a napra, és hogy milyen jól esik a léleknek, ha érzi, hogy van, akinek még eszébe jut az ember. Ünnep volt az együtt töltött idő, a beszélgetések önfeledtsége. Ünnep volt, mert volt benne valami a régi rendtartásból, volt benne valami új, volt benne ének, vers, kacagás és örömteli sírás, a teljes kikapcsolás, volt benne áhítat és föltétlenség.

Ha csak egy pillanatra is, de levettük a küzdelmek, mindennapi nehézségek terheit vállunkról, és átadtuk lelkünket az ökumenikus istentiszteletnek, ami Isten felé vezette tekintetünket. Az istentiszteletet Adorjáni

Levente nyugalmazott unitárius lelkész és Kacsó Sándor ilyefalvi plébános közösen tartották. Ezt követően a község polgármestere, Fodor Imre köszöntötte az egybegyűlteket, majd közösen a polgármester úrral egy-egy szál virágot és emléklapot adtunk át az ünnepelteknek. Az ünnepséget Ilia Piroska, Karda Erika, Simon Klára és Adorjáni Gyöngyvér szavatai, a Sepsiszentgyörgyi Nyugdíjas Őszirózsa Dalkör rövid előadása, valamint Magyarosi Teréz és Simon Klára rövid bohózata tette ünnepélyessé, változatossá.

Én hiszem, hogy mindaz, amit együtt megéltünk, azokat a mesebeli szépségeket, az igazi életszerű ünnep volt, mert *A kőleves* meséjének forgatókönyvére épült. Egy valaki hozta zsebében a követ, az ötletet, és aztán lett minden, lett zöltség, lett üst, lett ebéd, lett közösség, minden lett, amire szükség volt, és minden volt, ami a csodát valóra válthatta. És mindebben benne volt Isten.

FARKAS IZOLDA

Papnók #18

Tizennyolc éve kezdtük, és az idén nagykorúak lettünk. Sokunk számára első perctől érthető volt, hogy szükségünk van erre. Baráti közösségnek neveztük, és az sem volt gond, ha nem mindenki hitt nekünk. A jónak ereje van, és a közös jó mindent legyőz. Köszönet azoknak, akikkel együtt álmotduk meg, és tartóoszlopként végig jelen voltak a közös építkezésben, hogy együtt olyan közösséget teremthetünk, amely annyi éven át készen állt a régiek mellett az újak befogadására. Legtöbbször parókiákon találkoztunk, de volt egy-két kivétel is: hegyek közti menedékházban a Maros völgyében vagy szállodai lazaságban, amikor jól ment a pályázat, vagy a kolozsvári Diakónia-intézetben, nemzetközi konferenciát szervezve a hollandokkal. A háttérpályázó a két évtizede alapított Unitas Társulat a Családért mentálhigiénés egyesület.

Sok parókián jártunk, volt, ahol kétszer is, s amikor az egymás mellé helyezett matracok közelsége és az oldott hangulat lehetővé tette az éjszakába nyúló beszélgetéseket, bentlakási hangulatot éltünk újra, mert szövetségünk rég kezdődött. De nem maradt el a megállapított téma körüli beszélgetés, a Bibliából felolvasott textus és a templom csendjében való imádkozás vagy éneklés. A legmélyebb a közös, szótlan csendek ereje volt, a rezgés, hogy hivatásban egyek vagyunk. És ha már kibeszéltük a kibeszéltnivalót, önfeledt nevetés tett minket mindig erősebbé.

Alig volt találkozó gyerekek nélkül, mert vagy túl picik voltak, vagy még nem maradtak el, s olyan is volt, hogy valamelyikünk férje segített be a főzésbe.

Mindenik alkalom egyedi volt! Én itt is köszönöm, hogy házaitek megnyitottátok, befogadtatok és helyet

adtatok együttléteinknek. Tudom, mindenhol hagyunk valamit magunkból, és mindenhol vittünk magunkkal valamit, ami időnként nagy erőt jelentett az elkövetkező évre.

Találkozóink előtti szervezésben gyakoriak a levélváltások, van valami nagyon szép és végtelenül nőies ebben a közös készülésben. És legalább ilyen jó látni, olvasni az utóregzéseket: tiszták, mélyek, nem mondvacsináltak. És hogy rendezettek legyünk, olyan is van, aki listába szedi nekünk az ott elhangzott fontos dolgokat.

Napsütéses áradatban és pazar színekbe öltözött őszen haladtunk az idén Gyergyószentmiklós felé. Mint mikor az ember beöltözik a nagy találkozásra. És az október 14–16. közötti együttlétünk színe, illata beillett e gyönyörű évszak mélységébe és méltóságába. A sok ölelés, a mosolyok, a templomban való együttlét mind belopta magát következő évre szánt batyunkba. És ahogy a templomban körbeültünk, azt talán nem lehet másként megnevezni, mint női összetartozás a papságban.

Idei együttlétünk különlegessége, hogy többen ottmaradtunk a vasárnapi közös szolgálatra. Hogyan lehetne ezt jellemezni, amikor folyamatosan azzal küzdöttünk, hogy szakmai elvárásnak eleget téve ne hogy meghatódjunk. Nehéz volt, mert valami egészen új dolgot tapasztaltunk, ami nagykorúságunkban is gyer-

mekké tett minket, tiszta lelkűvé és végtelenül jóvá. Az ima mélysége, a gitár rezgése, énekünk dallamai és a közös prédikáció ajándék volt nekünk és akiknek adtuk is. Melegség a téli napokra is. Így lettünk nagykorúak. Köszönöm, Lányok, hogy hozzátok tartozom.

FERENCZI ENIKŐ

450 évet ünnepelt a szentgericei egyházközség

A vallásszabadság kihirdetésének és egyházunk fennállásának 450. évében hálaadó ünnepségre gyűltünk össze a szentgericei unitárius templomban. Október 6-án nemcsak a tordai országgyűlés határozatának fontossága és akkori vezetőink bölcs döntése előtt tisztelegtünk, hanem egyházközségünk múltja előtt is.

Az ünnepséget Kecskés Csaba esperes szószéki szolgálatra nyitotta meg, majd e sorok írója köszöntötte az egybegyűlteket, ezt követte Boros János főgondnok ünnepi beszéde. Az ünnepség keretében dr. Kovács Sándor teológiai tanár méltatta az egyházközség múltját, majd a vallásszabadság törvényének kihirdetéséről, annak értékéről beszélt. Ezt követte Iszlai Bálint, egyházközségünk 90 éves tiszteletbeli gondnokának szavalata, aki Papp-Váry Elemérné *Hitvallás* c. versét mondta el, majd október 6-ára emlékezve Paizs Emese mondta el Juhász Gyula *Vértanúink* c. versét. Ezt követően lelepleztük a templom portikusában azt a két emléktáblát, amelyet a 450 éves múltunk jegyében az egyházközség lelkészeinek és iskolamestereinek tiszteletére állíttatott a gyülekezet. Szentgericén 18 iskolamester oktatott 1649-től az iskola magyar kormányának való átadásáig (1900 körül), kik közül a legkiemelkedőbb, Tiboldi István, 1819–1844 között tanított Szentgericén, adoma- és népdalgyűjtő, író és kitűnő ember volt. Az emléktáblák leleplezése előtt Farkas Dénes nyugalmazott lelkész-esperes tartott ünnepi beszédet.

A történeti leírások szerint egyházközségünk első unitárius lelkésze Szikulusz (Székely) György volt, aki Wittenbergben tanult, és onnan hazatérve 1549-ben lutheránus papként kezdett el tevékenykedni, majd az erdélyi reformáció sodrásában gyülekezetével együtt unitáriussá lett. Az ő neve az első az emléktáblán, amelyet az egyházközségünkben szolgált 24 lelkész emlékére állítottunk. A lelkészek közül még kiemelendő Kozma Mihály és fia, Gergely, akikről Ürmösi Kálmán a következőképpen ír: „E két pap nemcsak Szentgericének volt kitűnősége, hanem az egész anyaszentegyháznak. Előbbi különösen, mint egyházi s mint történetíró is kiemelkedik, habár csak kéziratban hagyott munkái által is, amelyeknek történeti része egykor becses kútforrás szolgált az unitárius

egyház történetét megíró történésznek. [...] Kozma Gergely szintén méltó fia volt a kitűnő pap és esperes édesapának... Ő folytatta az édesatyja által megkezdett feljegyzését az ezen eklézsiában szolgált belső embereknek. [...] Az ő idejében kezdődött az anyakönyvek magyar vezetése.”

Az emléktábla-avatás után az egyházközség néhai lelkészeinek, Csongvai Attilának sírjánál állt meg az ünneplők serege egypercnyi csendes emlékezés erejéig, majd a cinterem bejáratához vonultak, ahol egy székelykaput avattak. A kapunál a Magyar Kormány képviselőjében Mucsi Géza, Potápi Árpád János államtitkár tanácsadója, illetve Szócs Antal, a község polgármester mondtak beszédet. Köszönet biztató szavaikért és megtisztelő jelenlétükért.

A kapu a szentgericei születésű Bakó Mihály adománya. Elmondása szerint soha nem tudja elfelejteni, hogy az egyház felkarolta, pártfogásába vette, segítette tanulmányai elvégzésében, amikor a politikai rendszer őt ellenségként kezelte.

A kaput Isten iránti tisztelettel és hálaadással gyermekkoruk egyik legszebb élményének emlékére állíttatta: az 1940 szeptemberében történtek események emlékére, amikor Erdélybe és Szentgericére bevonultak a magyar honvédek. Köszönet Mihály bácsinak a nagylelkű adományáért, Isten áldja meg, adjon neki erőt és egészséget.

Az a kapu nemcsak a múltra figyelmeztet, hanem felíratával Istenhez, az ő templomába hívogat: „Meggpihenni, megnyugodni hozzád jöttünk Istenünk.” Istennél megtaláljuk lelkünk békéjét és nyugalmaát és erőt gyűjtünk a hétköznapi küzdelmeihez. A kapu az összefogás jelképe is, mert ugyan a munka országnak: a fa megmunkálását, faragását a torboszlói Tamási Dénes és fia, Béla szemet gyönyörködtetően el-

végezték, de a talapzat elkészüléséhez és a kapu teljes pompában való tündökléséhez sokan hozzájárultak. Paizs Ernő egyházközségi gondnok készítette a vas-munkát, Szilveszter István öntötte meg a kapu alapját, Sánta-Boros József gondnok, Gál Árpád, Gál László, Iszlai Csaba, Nagy István segítettek az alap öntésében az anyagok szállításában, a kapu felállításában stb.

Emlékezni, hálát adni, ünnepelni, emlékjelet hagyni, kaput állítani azonban még nem elég. A kaput napi szinten nyitni, csukni, használni kell, és persze vi-

gyázni is kell rá, az emlékjelekről mesélni kell, a hitet, egyházunk és népünk történetét és az irántuk érzett ragaszkodást gyermekeink szívébe mi kell beleplántáljuk, hogy az elkövetkezendő évszázadokban is legyenek emberek, akiknek mesél az emléktábla, akiknek fontos a templom és a hit, akiknek fontos a magyar nyelv és kultúra, akik az egy Isten dicsőségét hirdetik és országát építik. Csak így lehet még 450 évet álmodni.

VARRÓ-BODOCZI BARNA

Kilencvenéves tiszteletbeli gondnok

Október 14. átlagos vasárnap volt, legalábbis annak tűnhetett azoknak, akik a szentgericei unitárius templomba istentiszteletre összegyűltek. Számunkra mégis ünnepnap volt ez a vasárnap, mert a szószékkel szemben, mint szinte mindig, aznap is ott ült a három tiszteletbeli presbiter, s közöttük ott volt Iszlai Bálint bácsi, egyházközségünk tiszteletbeli gondnoka, aki pár nap múlva ünnepelte 90. születésnapját. Ezt nem lehet szó nélkül hagyni, és a figyelmes nőszöveget, a gyülekezet vezetősége a gyülekezeti tagokkal karöltve köszöntötte, és megajándékozta Bálint bácsit.

Őt próbálom idézni: „...a családom szeretete mellett az Istenbe vetett hitem és egyházam iránt érzett szeretetem segített mindig az életben, a munkában, a helytállásban”. De ki is ő? Bálint bácsi 1928. október 17-én született Szentgericén, szülei földműves emberek voltak. Ebben a faluban alapított családot, felesé-

ge Iszlai szül. Csupor Irma volt. Van két fia, két unokája és két dédunokája.

1952-től 2017-ig az egyházközség keblitanácsának tagja, 1997–2006 között az egyházközség gondnoka, majd tiszteletbeli gondnok. Egyházközségünk aktív tagja, alig hiányzik az istentiszteletekről, ünnepekről, közmunkákról. Egyházzolgálatra követendő példa.

Bálint bácsira mindig számítani lehetett és lehet. Igaz, az idős tölgyet az élet vihara kicsit megszagattta, de ma is rendületlenül gazdálkodik, kézszerítése ma is erős, tekintete tiszta, őszinte, és szavai ma is szívből jövőek, igazi öreg bölcs, akivel jó találkozni, elbeszélgetni, élettapasztalatát meghallgatni.

Kilencvenedik születésnapja alkalmából a gyülekezet nevében kívánom, hogy a jó Isten adjon neki erőt és egészséget, hogy sokáig éljen szerettei körében, áldja meg életét, családját, és adja, hogy gyerekeiben, unokáiban, dédunokáiban mindig öröme legyen. Isten tartsa és áldja meg.

V.-B. B.

Fél évezred tövében Fiafalván

Ha ősz, akkor hálaadás. Így szoktuk, így készültünk az idén is az őszi hálaadás ünnepére. Pontosabban: egy kicsit másként, mint azt a korábbi években tettük, hisz ebben az évben jubileumi ünnepet szerveztünk. A múltba tekintünk, hogy annak kincseit feltárva előhosszozzuk mindazt, ami ma táptalajul szolgálhat a gyülekezetnek a hétköznapi és ünnepek óráiban, a küzdelmek és örömeik megélésében.

Ünnepélyünk, tekintettel az amerikai testvérgyülekezetből érkező látogatók részvételére, szeptember idusán volt. Az ünnepi szónok Lőrinczi Lajos esperes, a falu szülöttje volt. A vendégek részéről Joel Schrag, a River Road-i gyülekezet testvérgyülekezeti bizottságának elnöke köszöntötte az egybegyűlteket, majd átadta gyülekezete ajándékát, a gyertyatartókelyhet. Az ifjak Péter Annabella óvónő vezetésével verses összeállítással tették színesebbé az ünnepi műsort.

Az istentiszteletet követően a templom előtt csoportképet készítettünk, és a helyi kultúrotthonban

folytattuk ünnepünket. A felajánlott terményekből, ajándékokból tombolatárgyakat sorsoltunk ki.

Itt mutattuk be a jubileumi évnek emléket állító *Fél évezred tövében* című, az egyházközség történetét ismertető könyvet. A könyv angol nyelvű részt is tartalmaz, valamint egy fényképalbumot a gyülekezetünkben élő családok egy részének fényképtárával. A könyvet egyházközségünk a River Road-i Unitárius Univerzalista Gyülekezet és az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének támogatásával adta ki. Ezúton is köszönjük a támogatásokat.

A 27 éves testvérkapcsolat fontossága nemcsak a látogatók jelenléte által vált nyilvánvalóvá, hanem azáltal is, hogy a River Road-i testvérgyülekezet az aznapi istentisztelete keretében szintén megemlékezett egyházunk 450. éves jubileumáról.

Hálával a szívünkben és lelkünkben ünnepeltünk, és kértük a Teremtőnk áldását életünkre.

Hisszük: a múlt büszkévé tesz. A jelen alkalmat teremti. A jövő a kiteljesedés lehetőségét hordozza.

ifj. SZOMBATFALVI JÓZSEF

NŐK VILÁGA

Vezetőképzés és eredmények

A jó vezetés tanulható

ASZTALOS KLÁRA

• A Marosvásárhelyen 2012-ben megtartott unitárius és unitárius univerzalista nők második világtalálkozója nyomán felmerült az UNOSZ választmányában a vezetőképzés szükségessége. Rájöttünk, nem elég ösztönösen, elkötelezetten vezetni egy szervezetet, a vezetőnek szükséges személyiségét tudatosan fejleszteni, meghallgatni és az adott helyzetben alkalmazni a szakemberek ajánlotta megoldásokat, ismereteket.

Ezért az UNOSZ hat modulból álló, kétnapos, hétvégi képzéssorozatot indított, amelynek kezdeményezője és főszervezője Nagy Gizella, az UNOSZ alelnöke volt, segítői a marosvásárhelyi unitárius egyházközösségek önkéntesei, résztvevői az unitárius nőszövetségek tagjai, de nem kizárólag. 2014-ben három alkalommal Marosvásárhely adott otthont a tanfolyamnak, 2015-ben egyszer Székelyudvarhelyen és egyszer Marosvásárhelyen gyűltünk össze, idén a sorozat befejező modulját ismét Marosvásárhelyen tartottuk.

A témák nagyon változatosak voltak. A meghívott szakemberek előadásokkal és csoportmunkával adták át a vezetés elméleti és gyakorlati ismereteit. A teljesség igénye nélkül a következő témákkal foglalkoztunk: a vezető hitelessége és típusai, szerepei és feladatai, személyiség és szerepharmonizáció, csapatépítés, költségvetés, konfliktuskezelés, pályázatírás, szervezetépítés, döntéshozatal, csoportdinamika, a globális unitarizmus, hitem szerepe a mindennapi döntéseimben, másként és másokért vállalkozás, az újrakeretezés, stressz-, viselkedés- és krízismenedzsment, belső erőforrások, alkalmazkodás és fennmaradás, illetve az utolsó képzés témája: közösségi vezetők szerepe a nők elleni és a családon belüli erőszak kezelésében.

A vezetőképzés – vagy nemzetközi nevén: *leadership training* – hasznosnak bizonyult, változásokat generált az egyének, illetve a közösségek életében. Erről tanúskodnak a résztvevők alábbi vallomásai. Hálásan köszönjük amerikai nőtestvéreinknek és az MUE-nek, hogy anyagilag támogatták a vezetőképzést, és köszönjük a szervezők munkáját.

Reflexiók a képzések hozadékairól

Erősödött az önbizalmam, kisvállalkozásba kezdtem, egészen más területen, mint amit az egyetemen tanultam. Most már megfogalmazódott bennem, hogy szeretnék valamilyen közösségi program szervezésében is részt venni. **(Soós Erzsébet)**

A képzések hatására szerveztem meg az egyházközösségnél az angol nyelv tanítását felnőtteknek. Három csoportnak tartok angolórát (hetente egy alkalommal másfél órát) a középhaladó, haladó és társalgó csoportjaimnak. Újabban egy kezdő csoport is indult. **(Kedei Ibolya)**

Biovállalkozásba kezdtem és a családi háztartás menedzselését átdolgoztam a tanultak alapján. **(Balázs Fülöp Ildikó)**

Az egyik képzés egy mondata nagyon a lelkembe íródott: „Merj álmodni!” Magabiztosságot, önbizalmat tanultam. Képzésekre jártam és a legutolsó háromszéki körüli gyűlésen Házasságszervíz címmel kis csoportot vezettem. **(Bokor Ágnes)**

A férjem elvesztésének a feldolgozásában segített a képzés: mindaz, amit tanultam, és a csoporttársaim is, azzal, ahogyan mellém álltak. Ezt a segítséget osztom meg másokkal, és segítek nemcsak egyéneknek, hanem közösségeknek is. **(Horváth Aranka)**

Ma már ki merek állni a közösség elé, és el merem mondani, ami bennem megfogalmazódik. Magabiztos lettem. Ugyanakkor a legnagyobb hozadéknak mégis azt a fürdőszobát tekintem, amelyet sikerült a súlyos beteg Júliának felszerelni és használhatóvá tenni. Ezáltal fiatal élete utolsó időszakát elviselhetőbbé, szebbé tudtuk tenni. **(Kelemen Vera)**

Sikerült megszervezni az első munkatársi csapatépítő hétvégét, ami a mi közösségünkben teljesen újnak számított. **(Lőrincz Margit)**

A négy évvel ezelőtti képzésre több okból is jelentkeztem: mert vágytam egy olyan közösségre, amelyben megértenek, és mert menedzsment szakos hallgatóként arra gondoltam, ezáltal is bővíthetem tudásomat. Amit kaptam, az sokkal több volt mindkét területen, mint amire számítottam. A képzést követően azonnal bekapcsolódtam az egyházközösség nőszövetségébe, kórusába és aktív tagjává váltam. Mindenben, mindenhol segítettem, ahol csak szükség volt rám: gyerek- és ifjúsági munkában, nőszövetségi és kórustalálkozókon. A falusi nőszövetségi közösségek zártabbak. Generációs problémákba ütköztem, nehezen fogadtak el, hiszen én voltam a legfiatalabb. Azonban a vezetőképzésből kaptam elég erőt és akaratot arra, hogy az akadályok ellenére folytassam, amibe belekezdtem. Sikerült a nőknek előadás-sorozatot, imanapokat szervezni, az egyetemet is elvégeztem, az egyházközösség megbecsült tagja lettem és kapcsolatomban Istennel is teljesen helyreállt. **(Fülöp Csilla)**

A tanultakat a közösségünkbe vittük haza, beszélőket tartottunk, megosztottuk azokkal, akik nem tudtak részt venni. **(Csíki Klára)**

Mi most jöttünk először, és nagy reményekkel. Nálunk nagyon sok a baj. A családon belüli erőszak sajnos gyakori. Nagyon sok ember vált munkanélkülivé, ez elkeseredést, elbizonytalanodást váltott ki, és az italozáshoz vezette legtöbbjüket. A férfaink bányászattal foglalkoztak, máshoz nem értenek, munkát nem találnak. Legtöbb esetben az asszonyok és a gyermekek lesznek ennek a helyzetnek az áldozatai. Mi nagyon reméljük, hogy az itt hallottakkal, tanultakkal segíteni tudunk a bajba jutottaknak. **(Zsil-völgyi asszonyok)**

Az eddigi vezetőképzések sokat jelentettek nekem, és szívből remélem, hogy még lesz ennek folytatása.

Elgondolkozva, hogy miben is segített, elmondhatom, hogy önismereti téren, a vallásom jobb megismerésében, gyakorlásában, élő hittel való megélésében, valamint a csoportvezetői munkámban, a szakmai továbbfejlesztésemben egyaránt segített, de emellett tárgyították a látókörmünkét még sok más területen is. A közösségemben, a vezetői szerepemben lettem tudatosabb azáltal, hogy megismertem a vezetői módszereket, választhattam azokból, kipróbálhattam magam különböző szerepekben. A személyes életemben is hoztak változást, hiszen értékes kapcsolatokkal gazdagodtam, új embereket ismertem meg ezeken az találkozókon, tapasztalatcserére is sor került, de ugyanakkor akarva, akaratlanul mély önismereti munkán mentem, megyek keresztül: önbizalom-erősítő is volt, és feltöltött pozitív energiával. **(Demeter Mária)**

Nők a nőket érő erőszak ellen

A családokon belüli, nők elleni erőszak nem magánügy, hiszen következményei annyira súlyosak, hatásai annyira szerteágazóak lehetnek, hogy azok már túllépik a családok kereteit, és társadalmi problémává növekednek. Éppen ezért a jelenség visszaszorításában szerepük lehet a közösségi vezetőknek is. Az UNOSZ és az International Women's Convocation közös szervezésében zajló vezetőképzésnek, amelyre szeptember derekán Marosvásárhelyen került sor, éppen ezért volt a nők elleni, családon belüli erőszak a témája.

A háromnapos képzésen mintegy 40 érdeklődő nő vett részt, az előadók, dr. Ferenczi Enikő mentálhigiénés szakember és dr. László Éva pszichológus a családon belüli erőszak típusairól, annak megnyilvánulási formáiról, a szűkebb és tágabb környezetre gyakorolt hatásairól értekeztek. A családon belüli erőszak nem merül ki a fizikai agresszióban, hiszen verésen kívül sok más formában lehet bántalmazni egy családtagot, például verbális agresszióval, lelki vagy gazdasági bántalmazással, de a spirituális bántalmazás fogalma is szóba került, hiszen a házastárs hitének, vallási meggyőződésének becsmérése, ócsárlása is a bántalmazás egyik formája.

Moldován Erika börtönpszichológus arról beszélt, hogy miként csapódik le a fogvatartási intézetben a családi bántalmazás jelensége: gyakori, hogy az agresszív cselekedetekért elítéltek maguk is családon belüli erőszak áldozatai, az áldozatok tehát – főleg a gyerekek – gyakran maguk is agresszorokká válnak. És ha már szóba került a törvény, a jelenlévők az előadóktól azt is megtudhatták, milyen törvényes lehetőségek vannak jelen pillanatban Romániában a családon belüli erőszak áldozatainak védelmére, hogy az önvédelem a családon belüli erőszak áldozatait sem mentesíti a törvény előtti felelősség alól, tehát ha az

áldozat, saját élete védelmében kioltja bántalmazója életét, nem menthető fel, a törvény előtt felelnie kell a tettéért, mivel Romániában a törvény nem ismeri az önvédelemből elkövetett emberölés fogalmát.

Külön témakör volt, hogy az áldozatok miért maradnak a bántalmazó kapcsolatban. A válasz sokrétű: a családon belüli erőszaknak is van ugyanis egy dinamikája, a bántalmazást gyakran „mézeshetek” követik, és ez idő alatt az áldozatban mindig felerősödik a remény, hogy hátha ezúttal tényleg megváltozik a bántalmazó élettárs, de miután újra felgyűl a feszültség, ismét csattannak a pofonok. Ráadásul a szűkebb és tágabb környezet sem mindig támogató, elfogadó az áldozatokkal szemben, erősen élnek a régi beidegződések, mint például „az asszonynak tűrni kell”, de az sem ritka, hogy az otthon bántalmazó férjet a környezete talpig úriembernek ismeri, és nem fogadja el, hogy ő otthon már nem annyira úriember. Sokszor maguk az áldozatok sem rendelkeznek elegendő információval arról, hogy hol, kitől is kérhetnének segítséget, emellé társul az önbizalomhiányuk, a szegényérzetük, a jövőtől való félelmük, és máris meg van a magyarázat, hogy miért olyan nehéz számukra kilépni a bántalmazó kapcsolatból.

Hogy mit tehetnek a közösségi vezetők? Elsősorban nem szabad hagyniuk, hogy a téma tabu legyen a közösségeikben, beszélniük kell róla, észre kell venniük a jeleket, ha valaki családon belüli erőszak áldozata, és támogatni, segíteni kell őt abban, hogy életét ismét nyugodt, biztonságos mederbe tudja terelni. Segíthet egy biztonsági terv elkészítésében, menedéket találni vagy bejelenteni a történéseket a hatóságoknál. Mert a családon belüli erőszakot többé már nem szabad magánügyként kezelni. Tenni kell azért, hogy nemcsak az én, hanem az embertársam élete is biztonságban legyen.

FORRÓ-ERŐS GYÖNGYI

IFJÚSÁGI OLDAL

Leszel a dalszöveg?

BAROTHI BRIGITTA

• Meglepődnél, ha azt kérném most tőled, hogy gondolj egy zeneszámra? Annyira nem, igaz? Akkor gondolj egy zeneszámra! Ez a zene legyen olyan, amelynek dallamától emlékek jutnak eszedbe, amelyet meghallgatsz akkor is, ha szomorú vagy, ha boldog vagy, ha éppen nem jut eszedbe semmi, amit hazafele a buszon hallgathatnál, vagy ha épp elaludnál. Ha épp nem tudod most meghallgatni, míg olvasod e sorokat, akkor egy pillanatra állj meg, és kezd el dúdolni, idézd fel a kedvenc részed, próbáld meg elkapni a dallamot, a ritmust, az sem baj, ha hangosan eléneked a refrént. Adnék ötletet, hisz tudom, hogy sok olyan dal van, amiről közös emlékek jutnának eszedbe, de szeretném, ha inkább a saját megérezésedre hallgatnál. A végén majd sokkal szebben fog szólni.

Nekem is van kedvenc dalom. Több is. Főleg azokat a dalokat szeretem, amelyekben időnként változnak a hangszínek, a dallamok, a ritmus, a dinamika, szeretem, ha néha rímtelen a szöveg, de ugyanakkor összhangban vannak ezek az elemek egymással. Azokat a zeneszámokat is szeretem, amelyeket sokan tudunk hangosan énekelni, vagy amelyek hallatán megölelhetjük egymást. Szeretem azokat a zenéket, amelyek táborúzz mellett szólnak, vagy azokat, amelyeket áhítatok során gitár kísér.

Kedvencem mégis az, amelyben a hangszínek időnként felerősödnek. Ezekben a dalokban a hangok elég gyakran magasak, de nem úgy kell elképzelni, mint egy operát. Úgy kell elképzelni, mint egy OMNIUM-ot, ahol felerősödik az a fajta hangszín, amelyet egy-egy sportverseny alkalmával tapasztalunk. Az a hangszín, ahol az izgalom, a találkozások, az együttlét, a verseny és a csapatszellem mellett helyet kap az elcsendesülés is.

Szeretem azokat a számokat, amelyekben nagyon különleges dallamok vannak. Azokban benne van a szabadság, az otthonlevés érzése, ettől a dallamtól tudod, hogy tartozol valahová, és ahol vagy, az a lehető legjobb hely. Néha szaggatott, néha ismétlődik, néha felgyorsul, majd elhalkul. Olyan ez, mint a konferencia. Egy bizonyos alapot ad a dalnak, amely nélkül nem szólna igazán. Szívesen hallgatod meg újra és újra, és néha jobban figyelsz a csendesebb részre. Mint amikor egy éjszakai áhítat után a hajnalig tartó beszélgetések adják a megnyugvást. Szeretem azokat a dallamokat is, amelyekben a szolmizáció összes hangja megjelenik, ezekben az összes hang is szépen szól együtt, őszintén és lélekből.

És vannak azok a dalok, amelyek a ritmusuktól élvezhetőek igazán, azok a számok, amelyeknél tényle-

gesen a ritmus adja az alapot. Időnként felpörget, a fellegekbe repít, néha lelassul és elhalkul. Megállás nélkül tudsz táncolni rá. A ritmust ezúttal az ArtZ-hoz tudom hasonlítani, hiszen a négynapos pörgés során te is érzed, hogy ez a rendezvény elengedhetetlen az ODFIE-ben. Ettől a ritmustól érzed, hogy ki lehetsz, ha lenni akarsz, érzed, hogy melyik ritmustípusra tudsz igazán táncolni, tudod a lépéseket, tanítasz másokat, és tanulsz másoktól, önmagadtól. Olykor meg tudsz pihenni, amikor épp elhalkulnak a zajok, amikor csukott szemmel is jól esik ritmusra lépkedni önmagunk és mások felé.

A hangszín, a dallam, a ritmus mellett a kedvenc dalaimnak van dinamikája is. Ez adja meg a dalok szerkezetét, erősségét, felépítését, ettől lesz a dalnak személyisége. Olyan ez, mint amikor a SegédKezek kalákatáborban a farakások szépen állnak egymás mellett, vagy amikor a tetőszerkezet úgy van megépítve, hogy azokon a cserepek hosszú időn keresztül is megálljanak. A zene dinamikája elfáraszt néha, de ha megtalálod benne a csendet és nyugalmat, akkor nagyon jóleső érzés tud lenni.

A kedvenc számaim hasonlítanak az ODFIE-re. A zenei elemek segítenek ezt széppé tenni, viszont szükség van még a szövegre. Az ODFIE zenéjében a hangszín az OMNIUM, a konferencia a dallam, az ArtZ a ritmus, a SegédKezek a dinamika, a szöveg pedig ti vagytok! Ti vagytok a gondolatok, a vesszők, a felkiáltójelek, akik teljessé teszitek ezt a zenét, akiknek segítségével a legszebben tud szólni. És ez az a dal, ami segít összhangban lenni a közösséggel.

Jó tudni, hogy a világban nemcsak tengerek meg dombok, hegyek és folyók vannak, hanem vannak ilyen fajta szép zenék, amelyeket dúdolhatunk halkan, hangosan, egymásnak, egymásért. Talán ettől is szebb, ettől is szól jobban. Ennek a zenének maradjatok meg mindig a gondolatai, a vesszői, a pontjai, a felkiáltójelei, a kérdései, a kijelentései, a rímei. Legyetek ti a dal szíve és szépsége.

	Erős szándék	Heves esőzés	Mediterrán északi szél	Zeusz kedvese volt	A sugár jele	Cégtáblák felirata	Mutató névmás	Ide vetik a magot	Ászok-hordó nyílása	Másolni kezd!	Illetve röviden	Állat fekhelye	Svéd autójel	Csomagoló-eszköz	
I. rész															I
Büntetést megszab					Arcszórzet								Sávszélek!		
... Gardner, filmsztár volt				Feltéve Bór és lítium vegyjele			Keleti játék			Néha kilóg!			Népies lyuk		
Sylvester Stallone filmszerepe					Redő		Görög betű			Svájc autójele		Angol Miklós			
Korall-zátony						H		GY			A	Kiló		Newton	
Oktat										Hazafele!			Evangelikus, röviden		
Részvénytársaság				Nulla									Névelő		
II. rész				Félholt!						Szóban célzó					
Siemens		Alpesi legelő								A gyár eleje!			Üres tál!		
Mén													Gyógycukorka		
Afrikai nép										Erős fény teszi					
Após				Tonna						Pink Floyd-nagylemez					Afrikai ország
Ezer!															
Végtelen zaj!			Tetejére			A föld felé	Spanyol, portugál és luxemburgi autójel	Átnyújt	Francia festő volt	Névsor					
A két ..., Jókai műve										USA-elnök volt (Barack)					
Női hangnem				Régimódi	N							Urán vegyjele		Norvégia autójele	
Mondat-elem														Alváskor látjuk	
Száraz növényi szár					Elhajítás								Fa része		
Angol fiúnév													Orosz folyó		
Origó		Napszak			Elsíró										
Pára!					Angol tagadás										
Molière hőse (György)						AEM					Hibáztat				
Nitrogén											Méter				
V												Eme párja			

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Bíró Sára (híroldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Nagy Henrietta (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

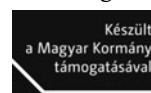
kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület, Gál György Attila**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Barangoló Isten országában

450 A HIT
ISTEN
AJÁNDÉKA
1568-2018

Kedves Barangolók!

Brrr... – mondom, ahogy kilépek az ajtón, és arcomat megsimítja a hűvös szellő iskolába menet. A kendőmet az orromig, a kabátom kapucniját a szemöldökömig húzom, és csak a szemem látszik ki. Vajon az emberek azt hiszik, hogy egy kupac ruha indult el a nagyvilágba szerencsét próbálni, esetleg azt, hogy az összegyűlt szennyes sértődött meg, és hagyta oda a családot, gondolván, elindul egymaga a mosodába.

Bármit is gondolunk egymásról a csípős őszi reggeleket, mi nem csak nagy kupac ruhaként járunk-kelünk Isten országában, hiszen igazi barangolókként mindig keressük az alkalmat, hogy segítsünk valakinek, munkálkodjunk valamin, pihenjünk, nevéssünk sokat vagy éppen a barátainkkal játszunk, és ez bizony olyan különlegessé tesz bennünket, hogy messziről tudják, hogy kik is azok a barangolók.

SZENTÁBRAHÁMI GÉZA

Emlékezzünk

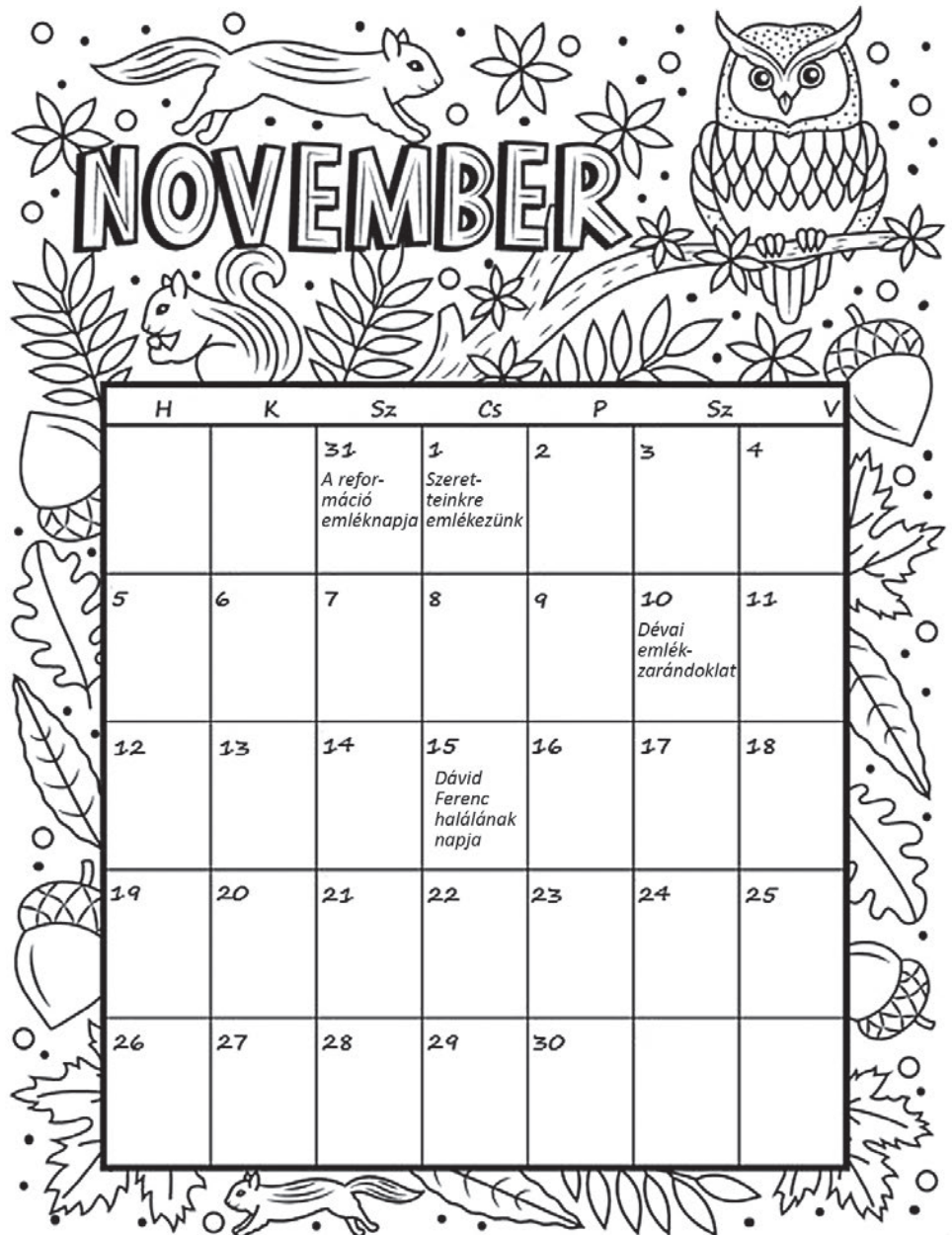
Összedobbant szívvel állunk meg e helyen, kérdez tőlünk a múlt, van-e, ki feleljen?

Azt kérdezi, hogy nekünk szent-e az örökség, él-e lelkünk mélyén novemberi emlék?

Dávid Ferenc hite erősít-e minket, ha néha borúsnak látjuk jövődönket?

Velünk kiáltsátok: él az emlék s megtart. Mindig azzal volt az Isten, ki szépet s jót akart.

Egy barangolónak mindig fontos, hogy kalendárium legyen a kezében, amely segíti őt, hogy megtervezze napjait, hogy számon tarthassa, milyen teendői vannak, milyen ünnepek várnak rá az adott időszakban. Íme, itt egy novemberi kalendárium, amely már tartalmazza a hónap fontos eseményeit. Vajon mindenik ünnepről hallottatok már? Azért, hogy az üresen maradt négyzetek se árválkodjanak olyan szomorúan, töltsétek meg tartalommal és örömmel a hiányzó részeket, illetve színezzétek ki a keretet!

Sándor Szilárd lírai gondolatai

• Június elején a Marosvásárhely-Kövesdombi Unitárius Egyházközség templomában ünnepi istentisztelet keretében mutatta be Sándor Szilárd verseskötetét Kecskés Csaba esperes és Sándor Éva magyartanár.

Nem ritka, hogy lelkészeink nemcsak a szószékről elmondott prédikációk által, hanem a líra hangjain is próbálják megérinteni lelkünket. Így tesz Sándor Szilárd unitárius lelkész is. A lelkészi hivatással járó meditáció szüneteiben vagy éppen ezek hatására lelkében megfogalmazódott gondolatait papírra veti. Gyűlnek, gyűlnek a lírai sorok, egymásba kapcsolódnak, egymást erősítik, egymást magyarázzák, méltatlankodnak, hogy szerzőjük az asztalfiókba rejti őket. És ekkor születik meg az elhatározás, a legsikeresebbek álljanak csatasorba, legyen kötet belőlük. Sándor Szilárd a megjelenés időpontját sem bízta a véletlenre. 2018 az unitárius egyháztörténetben a tordai országgyűlés 450. évfordulója, jubileumi év, és ilyenkor a talentumokkal rendelkezők igyekeznek maradandó értékeket létrehozni. A kézbesimuló verseskötet címe: *Végül kisimul minden ránc...*, amelynek közel 120 oldalát a szerző édesapja, székelyszentistváni Sándor János fafaragó grafikái díszítik. A fehér kötetborító a tisztaság, mulandóság jelképe, egy női alak fényforrást tartó sziluettje köszön vissza róla. És valóban a mulandóság, a túlvilági lét örökkévalósága a kötet első részének témája. Néhai lelkészek és istenfélő emberek koporsója mellett megfogalmazódott, emlékükre írt sorokat tartalmaz. A kötetet ajánlással engedi útjára a szerző: „Ezt a verseskötetet évfolyamtársam, néhai Kiss László tordai unitárius lelkész emlékének dedikálom a tordai országgyűlés 450 éves évfordulóján.” És e sorok olvastán bennem is megszólal az emlékezés hangja, hiszen Kiss Lászlót személyesen ismertem, közös szülővárosunkból, Dicsőszentmártonból, és ma is elevenen él bennem az a döbbenet, amivel tragikus hirtelenséggel bekövetkezett halála hírére fogadtam. Kiss László szűkebb pátriájának példaképe lett, anyanyelvünk, a magyar oktatás megmaradásáért küzdő szószóló jelképe és mártírja. N. Szász Lajos, Kiss Károly unitárius lelkész, Kiss Hajnal tanár, dr. Szabó Árpád püspök, dr. Kisgyörgy Árpád főgondnok, Kolcsár Sándor esperes, Bálint Ferenc unitárius lelkész a további címzettek, a névsor korántsem teljes.

A következő részben az egyházi ünnepekről írt lírai gondolatok olvashatók, valamint a Szentírás-

ból merített alapigéhez írt gondolatok versbe öntve. Az egyes prédikációk kidolgozása során a lelkészből felsejlik az író ember, és mielőtt szabványos keretek között folytatódna az adott igevers hatására megfogalmazódott gondolatok, verset is ihletnek. A kötetben helyet kapnak az előbbieken felsorolt rendszerezésből „kilógó” versek is. Ezekben életérzéseket, vágyakat, fohászokat fogalmaz meg a szerző (*Valaki mindig megtalál, Ima az imáért, Ködös könnyek, Gedeon és Midján, A gazda, a hamis sáfár és a tanítvány, álomlétra, past-perszonális hisztéria*). A két utóbbi vers címét szándékosan írja kisbetűvel, mely tény arra enged következtetni, hogy olyan témák, amelyek gyakorta foglalkoztatják. Nem ír világmegváltó frázisokat, bonyolult szószerkezetekkel sem akar elkápráztatni vagy elbizonytalanítani bennünket Sándor Szilárd. Úgy szól, mint lelkész és mint hozzánk hasonló, esendő ember, aki sorsát és életútját Isten gondviselő jóságára és irgalmasságára bízta. Ezek fényében olvassuk kötetét.

DOSZLOP LÍDIA

Bandi András gondnok (Pécs), **Bartha Mária Zsuzsanna** lelkész (Kocsord), **Doszlop Lídia** művelődésszervező (Marosvásárhely), **Farkas Izolda** lelkész (Sepsiszentkirály–Botfalva), **Fekete Levente** lelkész (Nagyajta), **Ferenczi Enikő** kórházlelkész (Kolozsvar), **Forró-Erős Gyöngyi** iskolapszichológus (Csíkszereda), **Gálfalvi Gábor** ny. tanító (Alsóboldogfalva), **Kecskés Csaba** lelkész-esperes (Marosvásárhely), **Kisgyörgyné Barla Júlia** ny. tanár (Marosvásárhely), **Kisgyörgy Zoltán** helytörténész (Sepsiszentgyörgy), **Mikó Ferenc** lelkész (Tarcsafalva), **Péterfi Zita Ágnes** segédlelkész (Sepsiszentgyörgy), **ifj. Szombatfalvi József** lelkész (Fiatfalva), **Sztáncsuj Sándor József** régész (Sepsiszentgyörgy), **Varró-Bodoczi Barna** lelkész (Szentgerice)